

**PEDAGOGICKÁ FAKULTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

Katedra fyziky, oddělení didaktiky a technické výchovy

**Projekt: „Praktické činnosti jako prostor rozvoje sociálních
kompetencí žáka primární školy“**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Eva Roučová

Vypracovala: Adéla Vopršalová, NŠ – SPG

České Budějovice

duben 2007

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 27. dubna 2007

Adéla Vopršalová

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. Evě Roučové za spolupráci a cenné informace, které mi poskytovala při zpracování této diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat paní Mgr. Marii Klojdové, učitelce 2. ročníku Základní školy Kubatova v Českých Budějovicích, s jejíž pomocí jsem mohla realizovat mnou vytvořený projekt v praxi.

Touto cestou bych také chtěla poděkovat mé rodině za podporu během studia.

Projekt „ Praktické činnosti jako prostor rozvoje sociálních kompetencí žáka primární školy“

ANOTACE:

Diplomová práce se zabývá problematikou a možnostmi rozvoje sociálních kompetencí žáka primární školy v rámci vyučovacího předmětu Praktické činnosti.

Jsou zde prezentovány výchovně – vzdělávací projekty a jejich využití v edukaci. Hlavním cílem těchto projektů je rozvíjet dětskou osobnost po všech stránkách a přispívat k rozvoji dětské empatie a prosociálního chování.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí.

V první části jsou zpracovány teoretické poznatky týkající se jak formování dětské osobnosti, RVP, tak i problematiky projektové výuky.

Druhá část se zabývá samotnými návrhy projektů a jejich realizací ve školní výuce.

Project „ Practical activity like place for progresing social competence of schoolchild in primary school.

ANNOTATION:

Dissertation deal with problems of scholar to progres social competence in primary school through schooling item practical activity.

There is educationally presented – educating project in general destination these project is evolution of schoolchild character in all parties and make for evolving schoolchild empathy and for positive social behavior.

Dissertation is composed of two chapter.

In first chapter are teoretical pieces of knowledges have to do with forming child personality, RVP and project education problems too.

Second chapter deal with very project and their realization in teaching.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Eva Roučová

1. Úvod	7
2. Cíle a úkoly práce	8
3. Teoretická část	
3.1. Kompetence žáka primární školy	11
3.1.1. Pojem klíčové kompetence	11
3.1.2. Kompetence žáka	11
3.1.3. Kompetence učitele	12
3.1.4. Sociální učení	14
3.2. Škola – instituce pro rozvoj sociálních kompetencí žáků	16
3.2.1. Lidská a občanská práva v edukaci	16
3.2.2. Metody výuky	17
3.1.5. Formování morálních aspektů osobnosti	18
3.1.6. Morální status dítěte	19
3.3. RVP ve vztahu k sociálním kompetencím	21
3.3.1. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce	21
3.3.2. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět	22
3.1.7. Vzdělávací oblast Člověk a společnost	23
3.1.8. Průřezová témata	24

3.4. Praktické činnosti – prostor rozvoje sociálních kompetencí	27
3.4.1. Cíle a úkoly Technické výchovy	27
3.4.2. Technika – prostředek rozvoje praktických činností.....	28
3.4.3. Vliv techniky na rozvoj osobnosti dítěte	29
3.5. Projektová výuka	32
3.6. Organizace podílející se na prosociální činnosti	35
3.6.1. Unicef	35
3.6.2. Český červený kříž	36
3.6.3. Seznam organizací zabývajících se prosociální činností	38
3.6.4. Projekty humanitární organizace Unicef	42
4. Praktická část	
4.1. Úvod k praktické části	45
4.2. Projekty	47
4.2.1. Projekt Panenka	47
4.2.2. Projekt Budování města	56
4.2.3. Projekt Svět dětí – svět her	63
4.2.4. Projekt Společně na planetě	68
5. Závěr	81
6. Seznam literatury	84

1. Úvod

Práce, kterou předkládám, je rozdělena do dvou částí.

V první části – teoretické- se zaměřuji na současnou změnu vzdělávání, která souvisí se vznikem Rámcového vzdělávacího programu.

Rámcový vzdělávací program představuje nové možnosti ve vzdělávání, které je zaměřeno především na všestranný rozvoj žákovy osobnosti a na tvořivější přístupy učitelů ve vzdělávání žáků.

Dále se ve své práci zaměřuji na nové přístupy, obsahové ztvárnění a možnosti ve výuce Praktických činností na 1. stupni základní školy a na spojitost tohoto vyučovacího předmětu s možností rozvoje sociálních kompetencí a prosociálního chování žáků mladšího školního věku.

V rámci Praktických činností je možné uplatnit novou vyučovací metodu – projektové vyučování. Dobře zvolené téma projektů žáky nejen zaujme, ale umožní jim také získávat a rozvíjet potřebné kompetence – ať už jde o kompetence komunikativní, pracovní, sociální nebo o kompetence k řešení problémů. Získání a osvojení těchto kompetencí bude pro žáky užitečné v jejich budoucím osobním i společenském životě. Tímto způsobem výuky je možné formovat osobnost žáků požadovaným způsobem v duchu nového pojetí vzdělávání.

V druhé části diplomové práce jsem se zaměřila na projektovou výuku a její využití ve školním vyučování. Jsou zde předloženy čtyři projekty, které jsou určeny pro žáky 1. stupně základní školy. Tyto projekty mají přímou souvislost s vyučovacím předmětem Praktické činnosti a jsou zaměřené na rozvoj sociálních kompetencí v rámci tohoto předmětu.

Je velmi důležité rozvíjet u dětí tyto kompetence k prosociálnímu chování, protože žijeme ve světě, kde je takovéto pomáhající chování potřebné.

K tomuto způsobu jednání musíme naše děti vychovávat již od útlého věku, protože ony jsou ty, které budou utvářet další budoucnost.

2. Cíle a úkoly práce

Hlavním cílem diplomové práce je poukázat na nové a efektivní možnosti ve výuce Praktických činností na 1. stupni základní školy.

Zaměřím se především na využití projektové výuky v rámci tohoto vyučovacího předmětu a na možnost propojení Praktických činností s výchovou k prosociálnímu chování žáků primární školy v souvislosti s rozvojem jejich sociálních kompetencí.

Cíle teoretické

1. Na základě studia odborné literatury poukázat na transformaci vzdělávání v souvislosti s Rámcovým vzdělávacím programem.
2. Na základě studia odborných zdrojů charakterizovat souhrn dovedností, které se podílejí na rozvoji sociálních kompetencí žáka primární školy a podíl tvořivých přístupů učitele ve vzdělávání žáků.
3. Poukázat na nové možnosti, přístupy a obsahové ztvárnění výuky Praktických činností na 1. stupni základní školy.
4. Na základě studia odborných zdrojů charakterizovat tvorbu projektové výuky, podmínky realizace a poukázat na její pozitiva i negativa.
5. Na základě studia odborné literatury podat souhrnný přehled o možnostech propojení výuky s organizacemi zabývajícími se prosociální činností.

Cíle praktické

1. Vybrat optimální možnosti zapojení dětí mladšího školního věku do prosociální činnosti.
2. Vytvoření a praktické provedení projektů v rámci výuky Praktických činností na 1. stupni základní školy.
3. V rámci provedení projektů ověřit jejich efektivnost a zdokumentovat postoje žáků k této formě výuky.

4. Konstrukce dotazníku pro učitele, který bude směřovat k hodnocení funkčnosti projektového vyučování.
5. Zpracovat získané dotazníkové údaje a statisticky je vyhodnotit.
6. Vytvořit fotografickou dokumentaci k diplomové práci související s realizací projektů.

Cíle empirické

1. Na základě pozorování zjistit u žáků primární školy a oslovených učitelů reakce na zavedení projektové výuky do běžné školní praxe.
2. Vyhodnocení dotazníků učitelů.
3. Popsat své zkušenosti s realizací projektů ve škole a zhodnotit jejich výhody a nevýhody.
4. Zdokumentovat výsledky žáků vyplývající z realizace projektů.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1. Kompetence žáka primární školy

3.1.1. Pojem klíčové kompetence

Při tvorbě následujícího textu jsem vycházela především z tohoto zdroje odborné literatury : (26).

V souvislosti s novou koncepcí vzdělávání dochází k přeměně stávajícího způsobu školní práce. Se vznikem Rámcového vzdělávacího programu se do výuky zavádějí nové metody, které by měly zkvalitnit jak práci učitele, tak i vzdělání žáků.

Cílem současného vzdělávání je všestranně rozvíjet osobnost žáka. Důležitým předpokladem pro jeho plnohodnotný život je společnosti je získání a osvojení klíčových kompetencí.

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, jaké kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“

(26, část C – 4)

První klíčové kompetence žáci získávají již v mateřské škole, další osvojování kompetencí probíhá v základním vzdělávání a celý proces se dovršuje až v průběhu života. Celoživotní vzdělávání by tudíž mělo přispívat k utváření a rozvíjení těchto kompetencí a důraz by měl být kladen jak na obsah a formu vzdělávání, tak i na prostředí, v němž samotné vzdělávání probíhá. Vzdělávání v podnětném prostředí formou nejrůznějších aktivit a různorodých činností je ideální příležitostí k získání klíčových kompetencí nezbytných k utváření osobnosti člověka.

3.1.2. Kompetence žáka

Tento text byl vytvořen na základě studia odborné literatury : (14).

Vstupem do školy získává dítě novou roli – roli žáka a musí respektovat normy a hodnoty uznávané a preferované celou společností. Škola, jakožto vzdělávací

instituce, hraje velmi důležitou roli v procesu socializace. V průběhu vzdělávání získává žák nejrůznější vědomosti, rozvíjí své dovednosti a schopnosti, vytváří si svůj hodnotový systém a postupně se začleňuje do společnosti.

Škola vybavuje žáka kompetencemi potřebnými pro jeho úspěšný budoucí život.

„Ve Standardu základního vzdělávání jsou kompetence žáka vymezovány jakožto „způsobilost žáka demonstrovat kvalitu získaného vzdělání v poznávacích a praktických situacích.“ Ve Vzdělávacím programu Základní škola jsou konkrétněji vymezovány základní druhy kompetencí jakožto „způsobilosti, které si žák trvale osvojí a je připraven je uplatňovat v dalším vzdělávání i v životě mimo školu.“

(14, s. 104)

Mezi kompetence, které by si žák měl osvojit patří kompetence komunikativní, kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence sociální a personální a kompetence občanské.

Je však velkým problémem, jak tyto kompetence žákovi úspěšně předat i to, jakým způsobem zajistit jejich pozdější rozvíjení. Záleží především na učiteli, jak se tohoto úkolu zhostí a na žákovi, jak tyto kompetence využije v budoucím profesním i osobním životě.

3.1.3. Kompetence učitele

Pro vytvoření textu jsem se nechala inspirovat těmito zdroji : (6, 8, 14, 16,).

V procesu vzdělávání má velký vliv na formování žákovy osobnosti učitel. Učitel by měl být především odborníkem ve své profesi, což znamená, že i on by měl být vybaven určitými kompetencemi umožňujícími účinné a efektivní vyučování.

„ **Kompetencemi učitele** se rozumí soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání. Tímto pojmem se snažíme postihnout to, co dělá „dobrého“ učitele. Obvykle jsou uváděny jako hlavní kompetence osobnostní a kompetence profesní. Osobnostní kompetence zahrnují zodpovědnost, tvořivost, schopnost týmově spolupracovat, být sociálně vnímavý. Profesní kompetence se vztahují ke znalosti vyučovaného předmětu.“

(14, s. 103, 104)

To, do jaké míry bude práce učitele efektivní, ovlivňují také jeho dovednosti. Učitel by měl být nejen odborníkem, ale také by měl být vnímavý vůči potřebám žáků. Samotný fakt, jestli učitel dokáže naslouchat a porozumět žákům se promítá do vztahů žáků vůči učiteli.

Ve stále měnícím se společenském prostředí dochází i k proměnám samotné učitelské profese. V minulých dobách byl kladen důraz především na vědomosti učitelů a encyklopedické znalosti žáků. Cílem dnešního vzdělávání je především vychovávat k toleranci a solidaritě a rozvíjet komunikaci a kooperaci mezi žáky. Učitel, jakožto pedagogický pracovník, zodpovídá spolu s rodiči za rozvoj všech stránek osobnosti dítěte – ať jde o stránku vědomostní, morální, sociální aj.

Současná doba chápe vzdělávání spíše jako proces všestranného formování žákovy osobnosti s důrazem na aktivitu a tvořivost. K tomuto cíli by mělo směřovat i přípravné vzdělávání učitelů na pedagogických fakultách.

Jaké kompetence by vlastně učitel měl mít?

1. kompetence komunikativní, týkající se jednání s lidmi a schopností řešit určitý problém
2. kompetence sociální, které zahrnují schopnost empatie, emocionální vyrovnanost a stabilitu, morální jednání a usuzování
3. kompetence týkající se osobnosti učitele – tedy kompetence osobnostní.

Mezi tyto kompetence by se řadilo poznání sebe sama a svých možností, umění prosociálního chování a jednání a schopnost sebereflexe.

(zpracováno podle 6, s. 98 a 14, s. 103,104)

„ Sebereflexe, sebeuvědomování je důležitým předpokladem k autoregulaci, k úsilí o vnitřní rozvoj. Jde především o navození potřeby „pracovat na sobě“, o postoje a rozhodnutí typu – Co se sebou chci udělat, o čem budu usilovat, s čím se budu identifikovat. Sebereflexe podporuje přijetí zodpovědnosti za to, jaký jsem a jaký bych chtěl být, co dělám a co svým jednáním způsobuji, k přijetí zodpovědnosti za vlastní rozvoj osobnosti ve smyslu lidského i profesního „já“.“

(16, s. 91)

3.1.4. Sociální učení

Podkladem pro tvorbu následující části textu mi byl odborný zdroj : (1).

Osobnost dítěte je ovlivňována a formována různými aspekty. Dítě od narození vyrůstá v rodině, postupem času se seznamuje s lidmi z blízkého okolí a po nástupu do školy přejímá za své normy společnosti.

Dítě mladšího školního věku nejprve přejímá za své zkušenosti druhých lidí, prostřednictvím školního vzdělávání získává nové vědomosti, seznamuje se s normami, které udává společnost i s preferovanými způsoby chování.

Myšlení dítěte mladšího školního věku ovlivňuje postoj rodičů a působení učitele. Postupem času však dochází ke změnám v uvažování dítěte. Začíná být citově méně vázané na učitele, postoj k rodičům se příliš nemění, důležitý pro dítě však začíná být vztah ke spolužákům (vrstevníkům) a potřeba patřit do vrstevnické skupiny.

Dítě si prostřednictvím vrstevnické skupiny osvojuje nové způsoby chování, rozvíjí své komunikativní dovednosti, učí se spolupracovat a respektovat názory druhých.

I vrstevnická skupina má své normy a hodnoty, které musí všichni členové dodržovat. Tím, že dítě patří do několika sociálních skupin, se také učí různým způsobům chování, což je přínosné pro jeho budoucí život. Díky těmto zkušenostem dítě chápe, jaké chování je v té které sociální skupině přijatelné. Tento způsob získávání zkušeností se označuje jako **sociální učení**.

Již od narození se dítě učí tím, že napodobuje vše, co vidí. Ať už jde o zvuky, pohyby, řeč a gesta nebo názory svých rodičů, jejich chování a jednání v určitých situacích, rodinné tradice a zvyklosti.

Nápodobou se dítě učí i ve školním prostředí. Přejímá nové způsoby komunikace, společenské zvyklosti a způsob chování k lidem.

Na sociálním učení se podílejí také výchovné odměny a tresty, prostřednictvím kterých dítě chápe, co je v dané situaci žádoucí a co nežádoucí.

Důležitým aspektem, který se podílí na sociálním učení, je také očekávání rodičů i školy, jak se bude dítě chovat. To se snaží tato očekávání vyplnit tím, že se na základě svých zkušeností a prostřednictvím odměn a trestů naučí způsobu chování požadovanému ve společnosti.

Užívání odměn a trestů však musí být přiměřené, protože by se mohlo stát, že přílišným používáním trestů se dítě naučí chovat nežádoucím způsobem.

(zpracováno podle 1, s. 51 – 54)

3.2. Škola – instituce pro rozvoj sociálních kompetencí žáků

3.2.1. Lidská a občanská práva v edukaci

Cenné informace pro tvorbu tohoto textu mi přineslo prostudování této odborné literatury : (19, 20).

Tendence v zavádění otázek míru a lidských práv se objevila již v 60. letech a souvisela s vytvořením Všeobecné deklarace lidských práv.

„ Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948 jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby každý jednotlivec, který má tuto deklaraci na mysli, snažil se vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám.“

(19, s. 7, 12)

První poznatky o lidských právech, o toleranci a spravedlnosti dítě získává v rodině. Zde však záleží na tom, jaké postoje zaujímají členové rodiny k této problematice a do jaké míry jsou dítěti schopni tyto pojmy vysvětlit.

V případě, že dítě není těmito znalostmi vybaveno ze své rodiny, důležitou úlohu v procesu osvojování těchto poznatků sehrává škola, respektive učitel.

Předávání informací z oblasti lidských práv bylo donedávna pro učitele velmi obtížné. Toto téma bylo vřazeno do osnov jen okrajově a proto nebyl přílišný prostor pro jeho uplatnění ve výuce.

Vzhledem k současné transformaci vzdělávání a v souvislosti se vznikem Rámcového vzdělávacího programu je tematika lidských a občanských práv součástí jak vzdělávacích oblastí Člověk a jeho svět (např. tematický okruh Lidé kolem nás) a Člověk a společnost (např. vzdělávací obor Výchova k občanství), tak i v povinných průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova (témata: mezilidské vztahy, sociální dovednosti, komunikace, poznávání lidí, hodnoty, postoje), Výchova demokratického občana (témata: Listina základních práv a svobod, principy soužití s minoritami) nebo Výchova k myšlení v Evropských a globálních souvislostech

(témata: mezinárodní organizace a jejich příspěví k řešení problémů dětí, život dětí v jiných zemích apod.).

(zpracováno podle 26)

Tato změna ve vzdělávání vede k lepší informovanosti žáků v otázkách míru, v otázkách tolerance a solidarity, podporuje schopnost empatie a prosociálního chování žáků, formuje i morální usuzování dítěte, které se projeví v jeho mezilidských vztazích.

Povinností rodičů i učitelů je vybavit dítě těmito znalostmi, aby se mohlo úspěšně zapojit do života společnosti.

S tím souvisí i fakt, že výchova k lidským právům a svobodám by měla být ve všech zemích světa vřazena do vzdělávacích dokumentů, čímž by se předešlo opomíjení a zanedbávání této problematiky v rámci školního vzdělávání.

3.2.2. Metody výuky

Inspirací pro tvorbu následujícího textu byla tato odborná literatura : (6,16).

S novým kontextem vzdělávání a novým ztvárněním obsahu vyučovacích předmětů souvisí i změna metod a forem výuky.

Namísto původního frontálního vyučování, které je však v současném vzdělávání stále zastoupeno, se uplatňuje také skupinová forma práce, která klade důraz především na tvořivou činnost žáků, komunikaci a týmovou spolupráci.

Frontální vyučování je jednodušší na realizaci, vědomosti jsou předávány formou učitelova výkladu. Skupinové vyučování je náročnější na přípravu učitele i na výběr správné metody výuky, rozvíjí však osobnost dítěte i po stránce sociální, emocionální a mravní. Frontální výuka toto formování přímo neumožňuje.

Současné metody výuky jsou zastoupeny několika modely.

Personální (humanistický) model se zaměřuje především na rozvíjení kvalit osobnosti žáka. Spočívá v rozvoji žákovy sebereflexe, zaměřuje se na jeho samostatnost a zvědavost. Díky této metodě by žák měl poznat sám sebe, svoje JÁ, zamýšlet se nad tím, kým vlastně je a jaké místo zaujímá ve společnosti, jak jej vnímají ostatní lidé a jak on vnímá sám sebe, jaké má potřeby a jak by mohl být prospěšný ostatním lidem.

Tato metoda umožňuje rozvinout nejrůznější stránky žákovy osobnosti a je východiskem pro to, aby on sám uměl porozumět sobě i druhým.

(zpracováno podle 16, s. 91)

Druhým významným modelem je model sociální.

„Sociální model vychází z předpokladu, že spolupráce a sociální interakce není jen přínosem pro získání sociálních dovedností, ale významně podporuje i kognitivní procesy.“

(6, s. 316)

Výběr vhodných metod je záležitostí učitele, který musí tyto metody přizpůsobit nejen obsahu vzdělávání a výukovému cíli, ale také musí přihlížet k individuálním zvláštnostem žáků, protože ne každá metoda vyhovuje všem.

3.2.3. Formování morálních aspektů osobnosti

Důležitým pomocníkem při tvorbě této části textu mi byla tato literatura : (1, 3, 4).

Na formování osobnosti dítěte se velkou měrou podílí již od jeho narození rodina. Ta zprostředkovává dítěti první kontakty s okolním světem a podílí se na utváření jeho názorů a postojů. Jak již bylo řečeno, rodina předává dítěti i určitý hodnotový systém, který však může být v rozporu s hodnotami a normami společnosti.

Majoritní společnost má vytyčeny normy a požadavky i v oblasti morálního jednání a rozhodování dítěte, z čehož vyplývá, že by měla rodina i škola formovat osobnost dítěte i po stránce morální.“

„Elementárním krokem při formování morálních názorů a postojů je správné pochopení významu morálních pojmů, mezi nimi také pojmů vyjadřujících morálně důležité vlastnosti osobnosti.“

(1, s. 338)

Se základy morálního jednání se děti seznamují již při svých hrách a v interakci s jinými dětmi. Intuitivně ví, co je spravedlnost – ta je však v tomto věku ještě příliš jednostranně zaměřená (buď je něco černé nebo bílé, dobře nebo špatně, neexistuje pro

ně žádný mezistupeň). V předškolním věku považují tyto děti za jediný vzor chování a jednání své rodiče. To se týká i jednání morálního. Pomocí nápodoby se seznamují s těmito způsoby uvažování a později je přijímají za své. Záleží však na tom, jaké morální zásady zastávají rodiče dítěte a na tom, do jaké míry se s nimi dítě ztotožní.

Vstupem dítěte do školy přestávají být jeho rodiče jedinými vzory chování a jednání. Zde dítě vstupuje do přímého kontaktu s učitelem a se spolužáky. Učitel svým výchovným působením předává dítěti morální normy, které jsou preferovány společností, v rámci vrstevnické skupiny se dítě seznamuje i s morálním jednáním svých spolužáků. Tím si dítě utváří svůj vlastní systém morálních hodnot.

Je žádoucí, aby dítě vyrůstalo v takovém prostředí, ať už rodinném či školním, které mu bude poskytovat dostatek podnětů a zážitků, v prostředí, které bude dítěti modelem pro jeho žádoucí a společensky přijatelné chování, v prostředí, které ho vybaví těmi morálními zásadami a hodnotami, jimiž se bude podílet na lepším životě v naší demokratické společnosti.

3.2.4. Morální status dítěte

Klíčové informace pro vytvoření textu jsem získala při studiu následujících odborných zdrojů : (7, 26).

. Současná doba vyžaduje změnu přístupu k životu, což se projevuje i ve výchově a vzdělání. Moderní trend vzdělávání usiluje o mnohostranný rozvoj osobnosti každého dítěte a vytváření pozitivní hodnotové orientace.

Zdůrazňována je především potřeba komunikace, spolupráce, výchova k toleranci a solidaritě, k dodržování lidských práv a osvojování morálních zásad.

Ještě donedávna nebyl v základním vzdělávání velký prostor k formování dětské osobnosti po stránce morální, protože neexistoval předmět, v jehož rámci se mohla tato tematika plně využít.

Díky transformaci vzdělávání a vzniku Rámcového vzdělávacího programu již existuje možnost, jak žáky vzdělávat i v této oblasti.

Prostřednictvím Rámcového vzdělávacího programu budou do výuky zaváděna témata týkající se problematiky lidských práv, tolerance a míru ve světě, důraz bude kladen na rozvoj empatie, komunikace v mezilidských vztazích, prostřednictvím mnoha vyučovacích předmětů se naučí žáci spolupracovat ve skupině a společně řešit různé problémy, což je předpokladem pro jejich budoucí ohleduplné chování k druhým.

V průřezovém tématu Osobnostní a sociální výchova je zahrnut tematický okruh nazvaný Morální rozvoj. V tomto okruhu si žáci činností jim nejbližší – formou her, osvojí způsoby chování a jednání v mezilidských vztazích, naučí se přijímat postoje a hodnoty druhých lidí, prostřednictvím herních činností si osvojí pojmy jako spravedlnost, tolerance a mnoho dalších.

Prostřednictvím tohoto průřezového tématu získají žáci povědomí o prosociálním způsobu chování.

„Za prosociální se všeobecně považuje taková činnost jednotlivce, která je zaměřená na ochranu a podporu nebo zlepšení stavu jednotlivce, skupiny, sociální instituce, společnosti. Mnozí autoři zdůrazňují při prosociálním chování kategorie jako nezištnost, potřebu druhé osoby, porozumění druhé osobě, činnost ve prospěch druhé osoby. Aktér prosociálního konání realizuje tuto činnost na základě vlastního přesvědčení, na základě vlastního rozhodnutí z důvodu preference pozitivních sociálních a morálních hodnot.“

(7, s. 96)

U dítěte mladšího školního věku ještě nemůžeme o prosociálním chování mluvit, protože dokáže pomoci jen osobě, ke které má vřelý citový vztah – např. rodiči, kamarádovi.

O prosociálním chování hovoříme až tehdy, kdy jedinec pomáhá lidem, kteří žijí např. v sociálně znevýhodněném prostředí nebo mají problémy jiného rázu, bez toho, že by za své chování a jednání očekával nějakou formu odměny či uznání.

3.3. RVP ve vztahu k sociálním kompetencím

Do roku 1989 převládala v České republice idea jednotné školy, což znamenalo, že školy stejného typu měly i stejné osnovy, podle nichž probíhalo vyučování.

Kolem roku 1995 vznikl na národní úrovni Vzdělávací standard, který zahrnoval a vymezil povinné a rozšiřující učivo. Současně s tím začaly na školní úrovni vznikat vzdělávací programy Základní škola, Národní škola a Obecná škola.

Se vznikem Bílé knihy, což je dokument vyšší úrovně než Vzdělávací standard, došlo k reformaci a na národní úrovni vznikl Rámcový vzdělávací program.

Rámcový vzdělávací program slouží k tvorbě Školních vzdělávacích programů, jež v současné době nahrazují původní osnovy.

Následující text se týká pouze Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Rámcový vzdělávací program obsahuje Vzdělávací oblasti, Průřezová témata a také výčet klíčových kompetencí, které by si měli žáci v průběhu základního vzdělávání osvojit.

Vzdělávací oblasti obsahují povinné výstupy a nepovinné učivo, průřezová témata jsou povinná, obsahují učivo, které by se na základní škole mělo odučit v průběhu celé školní docházky, tedy od 1. do 9. třídy. Průřezová témata můžeme zahrnout do výuky jako klasický předmět, nebo je můžeme včlenit do nějakého předmětu např. v podobě exkurze, či projektového dne.

V dalších částech tohoto oddílu jsou zpracovány pouze ty vzdělávací oblasti a průřezová témata, která se týkají vzdělávání žáků na 1. stupni Základní školy, a která se přímo vztahují k vyučovacím předmětům Praktické činnosti nebo se podílejí na utváření sociálních kompetencí žáka primární školy.

3.3.1. Vzdělávací oblast **Člověk a svět práce**

Při tvorbě tohoto textu jsem vycházela především z tohoto zdroje: (26).

Vzdělávací oblast **Člověk a svět práce** se zaměřuje především na získání praktických dovedností, které bude žák rozvíjet a plně využívat ve svém budoucím profesním i osobním životě.

Vzdělávání žáků prostřednictvím této oblasti je založeno jak na tvořivém přístupu učitele, tak i na tvořivé aktivitě žáků.

„Koncepce vzdělávací oblasti Člověk a svět práce vychází z konkrétních životních situací, v nichž žáci přicházejí do přímého kontaktu s lidskou činností. Učí se pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní dovednosti a návyky. Tato vzdělávací oblast je na prvním stupni ZŠ rozdělena do 4 tématických okruhů: Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce a Příprava pokrmů, které jsou pro školu povinné.“

(26, část C – 5.9)

Vzdělávání v této oblasti přispívá k utváření a rozvíjení nejen kompetencí pracovních, díky nimž žák poznává hodnotu práce své i práce druhých a učí se pracovat s různými materiály a nástroji, ale i rozvíjení kompetencí k učení, kompetencí k řešení problémů a v neposlední řadě i kompetencí komunikativních.

Prostřednictvím této vzdělávací oblasti získává žák nové poznatky o světě techniky, má dostatek prostoru pro vyjádření a realizaci vlastních nápadů a námětů a může plně uplatnit svou tvořivost.

3.3.2. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

Následující text byl vytvořen na základě studia těchto zdrojů literatury : (26).

Další vzdělávací oblastí zakotvenou v Rámcovém vzdělávací programu je oblast **Člověk a jeho svět**, která je jedinou vzdělávací oblastí vytvořenou pouze pro 1.stupeň základního vzdělávání.

„Tato vzdělávací oblast vymezuje vzdělávací obsah, který se týká rodiny, člověka, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví a dalších témat a směřuje k získání dovedností pro praktický život.“

(26, část C – 5.4)

Osvojení těchto poznatků je pro žáka velmi důležité. On sám od narození vyrůstá ve své rodině, postupně se seznamuje s ostatními lidmi, utváří si názory na svět, společnost, získává určité role, poznává sám sebe, svou zemi, svět.

V rámci této vzdělávací oblasti se žák učí způsobům chování, které jsou preferované ve společnosti, seznamuje se se základními lidskými právy, dozvídá se o problémech, které sužují celý svět, učí se toleranci a solidaritě, učí se být dobrým člověkem. Předávání těchto poznatků probíhá na základě znalostí a zkušeností žáků, na základě jejich prožitku. Informace jsou pouze upřesňovány, rozvíjeny a obohacovány.

Díky této vzdělávací oblasti získají žáci poznatky, využitelné pro jejich budoucí život.

3.3.3. Vzdělávací oblast **Člověk a společnost**

Při vytváření tohoto textu mi inspirací byly tyto odborné zdroje : (26).

Vzdělávací oblast **Člověk a společnost** je další oblastí Rámcového vzdělávacího programu, která přímo souvisí s procesem utváření sociálních kompetencí žáka primární školy.

Prostřednictvím této vzdělávací oblasti se žáci seznamují s tím, jak se společnost vyvíjela od svých počátků až do dnešní podoby, o událostech, které utvářely dějiny, o možnostech, díky kterým se člověk může úspěšně zapojit do života v moderní demokratické společnosti.

„ Tato vzdělávací oblast se zaměřuje na utváření pozitivních občanských postojů, podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována. Důležitou součástí vzdělávání v této vzdělávací oblasti je prevence rasistických postojů, výchova k toleranci a k respektování lidských práv.

Ve vzdělávací oblasti **Člověk a společnost** se u žáků formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v jejich životě.“ (26, část C – 5.5)

Vzdělávací oblast **Člověk a společnost** zahrnuje vzdělávací obory Dějepis a Výchova k občanství.

Ve vzdělávacím oboru Dějepis se žáci dozvídají o okolnostech, které v průběhu staletí ovlivňovaly vývoj nejen národa našeho, ale i mnoha národů světa. Vzdělávání

tohoto oboru se zaměřuje především na nedávnou minulost, tedy na dějiny 20. století, kde se začala vytvářet idea dnešní podoby demokratické společnosti.

Vzdělávací obor Výchova k občanství vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi, které budou potřebné a využitelné pro jeho společenský život.

Prostřednictvím tohoto oboru se žák díky získaným poznatkům lépe začleňuje do sociálních skupin, učí se komunikaci v mezilidských vztazích, učí se poznávat sám sebe i druhé, zjišťuje jak je přijímáno jeho chování a jednání v interakci s ostatními lidmi, vytváří a upravuje svůj vlastní hodnotový systém, zná svoje práva a povinnosti, snaží se chránit lidská práva druhých.

Vzdělávání a výchova v této celé oblasti formuje žákovu osobnost především po stránce morální a sociální, učí takovému chování a jednání, které je předepisováno a kladně hodnoceno celou společností.

3.3.4. Průřezová témata

Cenné informace pro tvorbu textu mi přineslo prostudování této literatury : (26).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání obsahuje kromě vzdělávacích oblastí i povinná **průřezová témata**, která obsahují učivo, které by se mělo realizovat ve výuce v průběhu povinné školní docházky. Zde záleží na samotné základní škole, kdy a jakým způsobem zahrne tato průřezová témata do výuky, a zda je realizuje v podobě bloků, či je vyčlení jako samostatný předmět.

Následující úsek textu se zabývá pouze těmi průřezovými tématy, která mají přímý vztah k formování osobnosti žáka po stránce sociální a morální.

Smyslem průřezového tématu **Osobnostní a sociální výchova** je vybavit žáky takovými dovednostmi, které jim budou prospěšné v jejich každodenním životě. Toto průřezové téma se zaměřuje především na rozvíjení osobnostních kvalit žáka. Osvojování dovedností probíhá formou her, prostřednictvím tvořivé dramatiky, je založeno na řešení konkrétních situací.

V rámci tohoto průřezového tématu jsou rozvíjeny komunikační schopnosti a dovednosti žáků, a to jak na úrovni verbální, tak i neverbální. Žáci se na základě

konkrétních situací učí správné komunikaci nejen ve skupině, ale i v mezilidských vztazích.

Nedílnou součástí výchovy a vzdělávání v tomto průřezovém tématu je formování osobnosti žáka po stránce morální a emocionální – žáci se učí poznávat sami sebe, respektovat názory a hodnoty ostatních, učí se spolupracovat v rámci skupiny i mimo ni.

Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova má přímou vazbu na vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce, protože ve všech těchto vzdělávacích oblastech je důraz kladen na komunikaci, kooperaci, morální jednání i sociální dovednosti.

„Tematické okruhy osobnostní a sociální výchovy jsou členěny do tří částí, které jsou zaměřeny na osobnostní, sociální a mravní rozvoj.

V osobnostním rozvoji je pozornost zaměřena na rozvoj smyslového vnímání, schopnost řešit problém, na sebepoznání a sebepojetí, sebekontrolu, psychohygienu a kreativitu.

V sociálním rozvoji je důraz kladen na utváření mezilidských vztahů, na vzájemné poznávání lidí, na komunikaci a kooperaci.

Morální rozvoj se zaměřuje na utváření hodnot a postojů, na dovednost řešit problém a na pomáhající a prosociální chování.“

(26, část C – 6.1)

Průřezové téma **Výchova demokratického občana** je velmi důležité pro rozvoj morálních hodnot žáka primární školy. Prostřednictvím tohoto tématu získává žák povědomí o tom, jaká má práva a povinnosti nejen vůči sobě, ale i druhým, jaké chování a jednání je společností akceptováno a preferováno, jaký význam má tolerance v mezilidských vztazích i ve vztazích mezi národy.

Průřezové téma Výchova demokratického občana úzce souvisí se vzdělávacími oblastmi Člověk a společnost a Člověk a jeho svět, v nichž žák získává dovednosti pro jeho budoucí a smysluplný život ve společnosti, utváří si pozitivní hodnotový systém a učí se, jak být dobrým občanem moderní demokratické společnosti.

Toto průřezové téma může být zařazeno i do ostatních vzdělávacích oblastí, ve kterých je obsažen princip tolerance, solidarity, které jsou spojeny s učivem o mezilidských vztazích, které rozvíjejí osobnost žáka po stránce morální a sociální.

„ Průřezové téma **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech** prezentuje ve vzdělávání evropskou dimenzi, která podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění a jako princip prostupuje celým základním vzděláváním. Podstatnou součástí je výchova budoucích evropských občanů jako zodpovědných a tvořivých osobností. Rozvíjí vědomí evropské identity při respektování identity národní. Podporuje ve vědomí a jednání žáků tradiční evropské hodnoty, k nimž patří humanismus, svobodná lidská vůle, morálka a uplatňování práva. Důležitým prostorem pro realizaci průřezového tématu se stává obor Výchova k občanství, v jehož vzdělávacím obsahu se zdůrazňují sociální, právní a kulturní souvislosti v evropské a globální dimenzi.“

(26, část C – 6.3)

3.4. „Praktické činnosti jako prostor rozvoje sociálních kompetencí“

Při tvorbě následujícího textu jsem čerpala především z těchto zdrojů odborné literatury: (7, 21, 22).

Současná výchova a vzdělání usiluje o všestranný rozvoj osobnosti žáka. Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, jde především o rozvoj sociální, morální a emocionální.

Následující text se zabývá další důležitou oblastí, jíž je oblast technického vzdělávání na 1. stupni Základní školy.

„ Nový koncepční záměr technického vzdělávání vychází z programu UNESCO, který byl vypracován koncem 80. let a přijalo ho již mnoho zemí. Podle programu je technické vzdělávání zaměřeno na poznatky z oblasti techniky a jejich praktickou aplikaci prostřednictvím řešení technických úloh, které vedou žáky k uvědomění si a respektování různých aspektů techniky – ekonomických, ekologických, sociálních, morálních, estetických aj.“

(7, s. 418)

3.4.1. Cíle a úkoly Technické výchovy

Podkladem pro tvorbu následující části textu mi byl tento odborný zdroj : (7, 22).

Hlavním cílem technické výchovy na 1. stupni Základní školy je vybavit žáka těmi pracovními dovednostmi, které pro něho budou prospěšné v jeho budoucím životě a především vychovávat žáka tak, aby se u něj vytvořil kladný vztah k práci a uvědomoval si hodnotu práce své i druhých. Dále je velmi důležité, aby žáci získali pracovní dovednosti a návyky.

Stejně jako v ostatních oblastech vzdělávání, sehrává učitel i zde velmi důležitou roli, protože svým chováním a jednáním představuje pro žáky vzor.

Jeho úloha je nelehká, protože kromě výběru vhodných metod a forem práce musí přihlížet k individuálním zvláštnostem žáků, k tempu jejich práce, výuku musí přizpůsobit jejich věku a především musí dbát na hygienu a bezpečnost při práci,

rozvíjet zručnost žáků, seznámit je s poznatky z oblasti techniky, učit žáky estetizaci projevu a kvalitnímu provedení práce.

Dalším cílem vzdělávání v předmětu Technická výchova je naučit žáky používat při práci vhodné nástroje, nářadí a pomůcky a bezpečně s nimi manipulovat, naučit je zásadám bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, naučit je pečlivosti, přesnosti svědomitosti a zodpovědnosti a především rozvíjet jejich představivost a tvořivost.

Mladší školní věk je ideální doba, kdy můžeme rozvíjet jemnou motoriku u žáků, která je potřebná nejen v praktických činnostech, ale je základem samotného procesu psaní.

Reakcí na vznik Rámcového vzdělávacího programu bylo vytvoření nové koncepce technického vzdělávání, s níž souviselo i vytváření nových cílů pro předměty Technická výchova a Praktické činnosti. Středem těchto snah se stala osobnost žáka a změna vztahu žák – učitel.

V původních koncepcích byl učitel formální autoritou a tato pozice mu neumožňovala navázat bližší kontakt se žákem. V současné době došlo k proměně tohoto vztahu. Učitel zde vystupuje především jako partner žáka a vytváří prostor pro jeho seberealizaci.

Snahou učitele není jen předat žákovi potřebné vědomosti, ale také o to, aby si žák prostřednictvím pracovních činností utvářel své hodnoty, aby preferoval kvalitu před kvantitou, naučil se spolupráci a vzájemné pomoci, ale aby si především vážil práce své i práce druhých.

3.4.2. Technika – prostředek rozvoje praktických činností

Tento text byl vytvořen na základě předchozího studia odborné literatury : (7, 21).

Technika je součástí současné kultury většiny národů světa. Jejím světem, světem techniky, jsme obklopani na každém kroku, využíváme ji, zdokonalujeme ji a v našem životě začíná být nepostradatelná.

Technika je i nezbytnou součástí vzdělávání našich dětí.

Prostřednictvím příslušných vyučovacích předmětů se žáci ve škole seznamují s historií a vývojem techniky, s pozitivním využitím i negativním dopadem techniky, získávají poznatky o vztahu člověka a techniky, o jejím vlivu na životní prostředí a mnoho dalších informací, které jsou nezbytné pro jejich úspěšný život v moderní společnosti.

Technika je také prostředkem, který umožňuje rozvíjet praktické činnosti a dovednosti žáků, což je velmi důležité již na 1. stupni základní školy.

Praktické činnosti jsou pro děti tohoto věku nezbytné, protože rozvíjí jejich tvořivost a fantazii, přináší možnost seberealizace, pomáhají vytvářet vztah dítěte lidem a jejich práci, k technice a životnímu prostředí.

„ Za nejvýznamnější přístup v novodobém vzdělávání žáků je možné považovat konstrukčně-projekční přístup, který v současné době patří k nejdůležitějším koncepcím technického vzdělávání. Konstrukčně-projekční přístup byl rozpracován hlavně v britském a německém vzdělávacím systému. Hlavní ideou tohoto přístupu je organizační spojení vykonávací a tvořivé činnosti žáků. Bezprostřední pracovní činnosti žáků na konkrétním objektu předchází vypracování návrhu, respektive několika alternativních návrhů tohoto technického objektu. Projekt je možné charakterizovat jako výzvu pro žáky, jako možnost něco organizovat, zkoumat, navrhovat, vykonávat. Hlavní část projektu obsahuje vzdělávací cíle a podnětné situace pro žáky na dosažení těchto cílů, přičemž za nejdůležitější se považuje schopnost řešit problém. Základními vyučovacími metodami jsou tvořivá práce a úlohy problémového charakteru, problémové otázky a situace, analýza daných úloh a diskuze o možných, respektive neoptimálnějších způsobech řešení problémů.“

(7, s. 411)

3.4.3. Vliv techniky na rozvoj osobnosti dítěte

Klíčové informace pro tvorbu textu jsem získala při studiu těchto zdrojů : (7, 26).

Žijeme ve světě, který nás na každém kroku obklopuje technikou a technickými vynálezy. Technika nepůsobí jen na nás, dospělé, ale ovlivňuje i naše děti. Ty se s technikou seznamují již od narození formou her a herních činností. Hra je pro děti

velmi přínosná, protože nejen že zprostředkovává dítěti kontakty s vrstevníky a dalšími dětmi, nejen že rozvíjí myšlení a tvořivost, ale také umožňuje dětem nový pohled na svět, utváření jejich hodnotového systému a především se mohou děti formou her seznámit s nejrůznějšími pracovními činnostmi.

Je patrné, že dítě si nejprve hraje s předměty (hračkami), zkoumá jejich tvar a barvu, manipuluje s nimi. U starších dětí si můžeme všimnout, že převládajícími hrami jsou spíše hry konstrukční – hra se stavebnicí, vytváření herních předmětů z papíru, ze dřeva i jiných materiálů. Při vstupu dítěte do školy, jsou tyto konstrukční hry odsouvány do pozadí a tvoří jen nepatrnou část herních činností dětí.

Ve chvíli, kdy se dítě stává žákem základní školy, se mění i pojetí her. Ve školním vyučování převažují hry didaktické a pohybové a dítě se při těchto hrách musí řídit určitými pokyny učitele a jeho tvořivost je poněkud usměrňována.

Dítě se ve škole prostřednictvím vyučovacího předmětu Praktické činnosti seznamuje hravou formou i s nejrůznějšími pracovními činnostmi. Učí se pracovat s nejrůznějšími materiály, ať už jde o papír, modelovací hmoty, hlinu, dřevo, drátky nebo textil. Z těchto materiálů se učí vytvářet různé předměty sloužící k běžné potřebě nebo předměty využitelné pro jeho herní činnosti.

Velmi důležité v tomto období je naučit děti pracovat podle slovního či písemného návodu nebo podle předlohy a naučit je používat nejrůznější nástroje a pomůcky, které při vytváření předmětů využijí. Je také nezbytné seznámit děti s ochranou zdraví při práci, s udržováním pořádku na svém pracovním místě a s důsledně kontrolovat dodržování bezpečnostních a hygienických návyků při práci.

Další důležitou náplní předmětu Praktické činnosti na 1. stupni základní školy je pokračovat v rozvíjení konstrukčních činností, s jejichž základy se děti již seznámily prostřednictvím vlastních konstrukčních her. Zde se navazuje na zkušenosti a znalosti dětí a jejich dovednosti v konstruování se pouze zdokonalují. Náplní konstrukčních činností je práce s plošnými i prostorovými stavebnicemi a sestavování nejrůznějších modelů (např. letadel, lodí, měst,...) podle návodu. Tímto stylem práce se rozvíjí u dětí jejich jemná motorika, celková zručnost, jejich myšlení a tvořivost. Neopomenutelný je fakt, že děti musí být k činnosti vhodně motivovány, protože za

předpokladu správné motivace se rozvíjí důležité kvality osobnosti dítěte. Předchozí způsob vzdělávání neumožňoval všestranné formování dětské osobnosti, protože při vzdělávání v technických předmětech převládaly situace, kdy učitel zadal námět, určil nástroje, pomůcky a formu provedení a žáci pouze vyrobili zadaný předmět.

„ Se vznikem Rámcového vzdělávacího programu dochází i k proměně vyučování v předmětech Praktické činnosti a Technická výchova. V nových koncepcích technického vzdělávání jde především o překonání řemeslného přístupu a zdůraznění aktivity žáka, jeho kreativity, spontánnosti, svobody a individuality. Důraz je kladen také na vyjadřování žáka, na jeho emocionalitu, ekologické cítění, na rozvoj spolupráce a vzájemnou pomoc.

Je třeba, aby děti stále něco hledaly, stále na něčem pracovaly a to jak na úrovni jednotlivce, tak i celé skupiny. V tomto případě má učitel možnost vytvořit pozitivní pracovní klima a budovat sociální vztahy ve skupině.

Současná tendence technického vzdělávání na 1. stupni základní školy vychází z poznání, že technika je důležitým prostředkem budoucnosti a nový obsah technické výchovy je zaměřený na pochopení vlivu techniky a na formování pozitivního vztahu k jejímu využívání.“

(7, s. 409)

3.5. Projektová výuka

Při tvorbě textu jsem se nechala inspirovat zdrojem odborné literatury: (15).

V souvislosti s novou koncepcí vzdělávání je do školní výuky zaváděn nový styl vyučování – projektová výuka.

„Tato idea byla rozvinuta na přelomu 19. a 20. století představitelem pragmatické pedagogiky J.Deweyem a W.H.Kilpatrickem jako prostředek demokratizace a humanizace vyučování a školy.“

(15, s. 39)

Projektová výuka má za úkol překonat nedostatky tradičního frontálního vyučování a soustředit se především na rozvoj všech stránek osobnosti žáka.

Tato výuka umožňuje zvýšit kvalitu vyučování a učení tím, že dává prostor pro seberealizaci žáků, jejich tvořivost, využívá předchozí zkušenosti žáků, orientuje se především na prožitek žáků.

Vychází z přesvědčení, že činnosti prováděné ve školní výuce mají význam jen tehdy, pokud jsou dětem blízké a pokud souvisejí se zkušeností, která je dětem známá. Díky předchozím zkušenostem jsou žáci do určité činnosti související s projektovou výukou více zainteresováni, protože tato skutečnost jim umožňuje použít známé způsoby řešení problémů a situací.

Projektová výuka umožňuje i nový způsob školní práce, jímž je skupinové vyučování. Touto formou práce se žák učí spolupracovat ve skupině, komunikovat se svými vrstevníky a členy skupiny, respektovat názory ostatních, navrhnout a schvalovat různé způsoby řešení problémů – získává komunikativní a sociální kompetence. Osvojení a rozvíjení těchto kompetencí je velmi důležitým aspektem pro žákovy budoucí kvalitní mezilidské vztahy i pro jeho život ve společnosti.

Projektová výuka nemá striktní pravidla ani pevně danou formu, takže projekty mohou vznikat jak z vlastního zájmu dětí, tak i z učitelovy iniciativy. Téma daného projektu by však vždy mělo být v souladu s právě probíranou vyučovací látkou, kdy je projekt buď vřazen do daných vyučovacích hodin nebo jsou dané předměty integrovány

do projektu. Nejdůležitější však je přesné stanovení cíle projektu – co budeme projektem rozvíjet a jaké kompetence a zkušenosti žáci vlastně získají.

Při vytváření projektu musíme nejdříve, jak již bylo řečeno, stanovit cíl a téma projektu, místo jeho realizace, časovou dotaci, termín konání, formu výsledného projektu, jeho vyhodnocení a především navrhnout takový projekt, který bude respektovat věkové a individuální zvláštnosti žáků.

Další práce spočívá v tom, že musíme navrhnout zadání pro žáky – co se vlastně bude vytvářet, jakým stylem, jaký postup bude použit a kdo bude pracovat na čem. Na tuto přípravnou etapu navazuje fáze, kdy musíme navrhnout kostru projektu. V této fázi se řeší, jaká bude forma práce (skupinová x individuální), organizace, jaké pomůcky a materiály se musí zajistit, aby mohl být projekt úspěšně realizován a jaké metody práce použijeme.

Po zajištění všeho potřebného přecházíme zvolna k vlastní realizaci projektu. Žáci buď pracují na projektu samostatně s občasnou pomocí učitele nebo může učitel do projektu zasahovat. Po skončení práce je výsledný projekt předem dohodnutou formou prezentován, jeho výsledky zhodnoceny a zveřejněny.

Projektová výuka je v tomto ohledu velmi náročná na přípravu a realizaci, proto když budeme porovnávat tuto formu výuky s tradičním frontálním vyučováním, najdeme v obou stylech výuky určité klady a zápory.

„Tradiční vyučování umožňuje systematické vzdělávání, z hlediska organizace je jednoduché, nepříliš nákladné. Na tradiční vyučování jsou učitelé i rodiče zvyklí a je mu přizpůsobena školská legislativa i celkové pojetí práce ve škole. Nevýhodou je neustálá nutnost hledání motivace a používání vnější náhradní motivace, např. klasifikace. Tradiční vyučování dostatečně nepropojuje získané poznatky. Nepřihlíží k individuálním rozdílům mezi žáky a nedostatečně rozvíjí sociální vztahy.“

(15, s. 44)

Projektová výuka je naopak netradičním stylem výuky. Jak již bylo řečeno, tato výuka se soustřeďuje především na žáka. Umožňuje rozvíjet jeho osobnostní kvality, jeho myšlení, učí žáky vzájemně spolupracovat a společně nacházet řešení daných

problémů. Nevýhodou oproti frontálnímu vyučování je však její náročnost na přípravu a nižší úroveň vědomostí, které si žáci v rámci projektového vyučování osvojí.

„Nesleduje vytváření systematických znalostí, což se projeví při porovnání výkonů žáků např. vědomostními testy. Je to organizační forma u nás stále nová a méně obvyklá. Podle tendencí ve vývoji školství ve vyspělých zemích však můžeme usuzovat, že se projektová metoda bude i u nás stále rozšiřovat.“

(15, s. 44)

3.6. Organizace podílející se na prosociální činnosti

Při vytváření následujícího textu jsem se zaměřila na dvě největší světové humanitární organizace, které působí také na území České republiky – na organizaci UNICEF a Český červený kříž.

Informace jsem čerpala jak z internetových stránek organizace UNICEF (27), tak i z odborné literatury (18).

3.6.1. UNICEF

UNICEF patří mezi největší světové organizace, které se zabývají humanitární pomocí ve všech oblastech světa.

„ Založen byl v roce 1946, původně jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci pro pomoc dětem, postiženým 2. světovou válkou. Od roku 1953 se UNICEF, již pod názvem United Nations Children's Fund, stal trvalou součástí Organizace spojených národů, specializovanou na programovou pomoc strádajícím dětem celého světa.

Velkou podporou UNICEF v jeho činnosti ve prospěch dětí bylo přijetí Úmluvy o právech dítěte Valným shromážděním OSN v roce 1989.“

(27)

UNICEF je organizací, která také provozuje informační, vzdělávací a záchranné programy pro děti v těch zemích světa, ve kterých žijí děti v neutěšených sociálních a životních podmínkách. Těmito programy a svým humanitárním zaměřením dokázal UNICEF zachránit život nevyčíslitelnému množství dětí.

„UNICEF je dobrovolná organizace, jejíž hlavní ústředí sídlí v New Yorku a další základny pracují také v Ženevě a Bruselu. Pro potřeby výzkumu a vzdělávání působí ve Florencii Výzkumné centrum dítěte (UNICEF Innocenti Research Centre). Organizační strukturu UNICEF tvoří 8 regionálních úřadoven, určených pro řízení činnosti UNICEF v jednotlivých oblastech světa, 37 Národních výborů pro UNICEF a 127 kanceláří UNICEF pro práci v rozvojových a průmyslově méně vyspělých zemích. Významné postavení v činnosti a struktuře UNICEF mají Národní výbory pro UNICEF, které jsou

jeho reprezentanty ve vyspělých průmyslových zemích. Zabývají se zejména prosazováním Úmluvy o právech dítěte, osvětovou a vzdělávací činností a shromažďováním finančních prostředků pro programy pomoci dětem ve světě. Český výbor pro UNICEF je od roku 1991 jedním z nich.“

(27)

Český výbor pro UNICEF

Český výbor pro UNICEF se zabývá především informační činností o situaci dětí jak v České republice, tak i v těch zemích světa, ve kterých byla pomoc organizace UNICEF potřebná, dále organizuje sbírky na pomoc dětem v tíživých životních situacích a kontroluje dodržování a respektování práv dětí v České republice.

„Tento výbor byl ustaven v roce 1991 jako národní, nevládní, dobrovolná organizace, reprezentující a svojí činností podporující zájmy Dětského fondu OSN - UNICEF v České republice.“

(27)

3.6.2. Český červený kříž

Myšlenka o vzniku organizace Červený kříž se zrodila ve Francii již ve 2. polovině 19. století jako reakce na nedostatečnou pomoc raněným v bitvě u Solferina. Tato myšlenka byla realizována čtyři roky poté a byl založen výbor na pomoc raněným, který byl později přejmenován na Mezinárodní výbor Červeného kříže. Znakem a symbolem této organizace se stal červený kříž v bílém poli.

V České republice působí Český červený kříž, jež je jedinou mezinárodně uznanou odnoží světové humanitární organizace Červený kříž.

Český červený kříž poskytuje především bezplatnou zdravotnickou a sociální pomoc nejen na území České republiky, ale ve zvláště naléhavých případech i v ostatních zemích světa.

„Prostor k poskytnutí bezprostřední pomoci v prostoru mimořádné události obětem takové události je v ČR vymezen prostřednictvím Integrovaného záchranného systému, který je budován za účelem zajištění okamžitých záchranných a likvidačních prací v prostoru postiženém takovou událostí.

Hlavní úkoly Ústřední pohotovostní jednotky ČČK byly vyjádřeny usnesením Výkonné rady ČČK č. 28/2001 ze dne 3.11.2001:

- poskytovat a doprovázet personální a materiální humanitární pomoc v zahraničí
- poskytovat personální humanitární pomoc v ČR při přírodních katastrofách, velkých průmyslových haváriích a dalších krizových situacích na základě vyžádání

O nasazení Ústřední pohotovostní záchranné jednotky rozhoduje Výkonná rada ČČK.“

(18, s. 20)

3.6.3. Seznam organizací, zabývajících se prosociální činností

Tento seznam organizací, které se zabývají prosociální činností jsem vytvořila na základě internetových stránek daných organizací. Seznam organizací není úplný, vybrala jsem pouze ty nejznámější organizace, které se na internetových stránkách prezentují, a se kterými je možnost v rámci školní výuky spolupracovat.

Barevný svět dětí

- zabývá se podporou dětí a mládeže v ústavní péči
- www.barevnysvet.wz.cz

Česká společnost pomoci dětem Tilia

- občanské sdružení pomáhající sociálně a výchovně znevýhodněným dětem, pověřené Ministerstvem PSV ČR k výkonu sociálně – právní ochrany dětí.
- www.volny.cz/cspdtilia

Český výbor pro UNICEF

- www.unicef.cz

Dětské krizové centrum

- nestátní nezisková organizace provozující krizové centrum a Linku důvěry pro týrané, zneužívané a zanedbávané děti
- www.dkc.cz

Fond ohrožených dětí

- občanské sdružení na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným či jinak sociálně ohroženým dětem, působící na celém území České republiky
- www.fod.cz

Helping Hands

- nadace zaměřená na pomoc sirotkům
- www.helpinghands.cz

Klub Hurá Kamarád

- občanské sdružení zaměřené na práci s dětmi, mládeží a mladými lidmi v obtížných životních situacích
- www.khk.cz

Nadace Dětem 3. tisíciletí

- pomáhá zajišťovat aktivní využívání volného času dětí a mládeže, pořádá benefiční koncerty, obstarává dárkové balíčky pro dětské domovy, vesničky a dětská oddělení nemocnic
- www.nadacedetem.cz

Nadace Naše dítě

- krizové centrum Linky bezpečí pro děti a mladé lidi z celé České republiky
- www.nasedite.cz

Nadace Terezy Maxové

- všestranná podpora a pomoc dětem umístěným v kojeneckých ústavech, dětských domovech a centrech
- www.nadacetm.cz

Nadační fond Kapka naděje

- nadační fond pro pomoc dětem s poruchou krvev tvorby a pro děti, jejichž onemocnění vyžaduje transplantaci kostní dřeně
- www.kapkanadeje.cz

Občanské sdružení Druhý dech pro Tomáška

- dobrovolná činnost zaměřená na vyhledávání a získávání sponzorů a dárců na nákup dýchacích ventilátorů do domácí péče nebo jiných zdravotnických přístrojů pro postižené děti, pomoc rodinám postižených dětí
- www.druhy-dech.cz

Občanské sdružení Lásku k dětem

- charitativní organizace pro pomoc zanedbávaným dětem a dětem z dětského domova

- www.osld.cz

Olivova nadace

- zaměřena na sociálně zdravotní pomoc dětem v České republice

- www.olivovanadace.cz

Projekt Šance

- preventivní a humanitární program pro komerčně sexuálně zneužívané děti a mládež

- www.sance.cz

Ratolest Brno

- nabízí podporu a pomoc dětem a mladým lidem v nepříznivé životní situaci

- www.ratolest.cz

Sdružení Filia

- nestátní, neziskové a necírkevní občanské sdružení zabývající se humanitní oblastí

- www.sdruzenifilia.cz

Sdružení Linka bezpečí

- poskytuje pomoc všem dětem z celé České republiky, které se ocitnou v obtížných životních situacích

- www.linkabezpeci.cz

Sdružení SOS dětských vesniček

- sdružení provozující vesničky pro opuštěné děti

- www.sos-vesnicky.cz

Život dětem

- pomáhá nemocným a postiženým dětem. Podporuje nemocniční zařízení, která se starají o děti a chybí jim finanční prostředky

- www.zivotdetem.cz

Česká maltézska pomoc Suverénního řádu maltézkých rytířů, pod patronátem Velkopřevorství českého, středisko České Budějovice

- poskytování sociálních a charitativních služeb

- www.cmpcb.cz

Diana – sdružení rodičů a přátel postižených a handicapovaných dětí

- základním smyslem sdružení je zlepšení zdravotních a sociálních podmínek postižených dětí
- www.diana.czweb.org

Nadační fond Kociánka

- centrum služeb pro děti a mládež s tělesným postižením
- www.usp-kocianka.cz

Diecézní Charita České Budějovice

- charitativní, humanitární, církevní organizace pro pomoc lidem v nouzi na území českobudějovické diecéze
- www.charitacb.cz

Městská charita v Českých Budějovicích

- azylový dům sv. Pavla
- www.mchcb.org

3.6.4. Projekty humanitární organizace UNICEF

Pro vytvoření následujícího textu jsem se nechala inspirovat především internetovými stránkami humanitární organizace UNICEF (27).

Na základě těchto informací jsem vybrala 3 projekty organizace UNICEF, které by mohly být využitelné a realizovatelné i ve školním vyučování.

Tyto projekty jsou vhodné pro rozvoj prosociálního chování dětí mladšího školního věku a umožňují rozvíjet praktické dovednosti dětí.

Pečení pro děti

Tato charitativní akce na pomoc dětem je organizována formou finanční sbírky. „Spočívá v tom, že pekaři a pekárny, dobrovolní spolupracovníci UNICEF a známé osobnosti, pod jejichž patronací se vždy akce konají, upečou nějaké sladké či slané dobroty (koblíhy, koláče, preclíky,...) a kolemjdoucí si je mohou koupit za libovolný příspěvek, který vhodí do připravené kasičky.“

(27)

Tento projekt humanitární organizace UNICEF byl poprvé realizován v roce 1999. Výtěžky z prodeje putují na pomoc dětem nejen v České republice, ale i na podporu dalších humanitárních projektů organizace UNICEF ve světě.

„Sbírka byla organizována např. na děti postižené válečnými konflikty ve střední Africe, pro děti v Sierra Leone, na sirotky AIDS, na děti postižené záplavami ve Venezuele a Mosambiku, na děti v Afghánistánu, na očkovací programy UNICEF.“

(27)

Projekt Panenka

„Adoptuj panenku a zachrániš dítě“

„Cílem projektu Panenka je získat finanční prostředky pro celosvětovou očkovací kampaň UNICEF, a to za použití symbolu, který znají všechny děti na světě, a to panenky. Poprvé byl projekt Panenka uveden v roce 1988 v Itálii a byl velice úspěšný –

celkem bylo v roce 1988 žáky škol v Itálii vyrobeno 2000 panenek a jejich „ prodejem – adopcí“ získáno pro podporu očkovacích programů UNICEF 27 milionů italských lir.“ (27)

Projekt Panenka je možné realizovat i ve školní praxi a tímto způsobem je možné, přiblížit dětem v České republice tíživou situaci dětí v rozvojových zemích, které strádají nedostatkem zdravotnické péče a takto rozvíjet u dětí jejich prosociální chování.

„ Hlavní myšlenkou projektu je, že každá panenka představuje skutečné dítě, které bude v rámci očkovací kampaně UNICEF v rozvojových zemích proočkováno proti šesti hlavním smrtelným dětským chorobám. Z tohoto důvodu by měly být panenky oblečeny v národních kostýmech jednotlivých zemí, které představují, a odrážet i jiné etnické a rasové zvláštnosti té které země (barva pleti, tvar očí, vlasy).“

(27)

V rámci tohoto projektu může pomoci každý člověk. Buď tím, že si vyrobenou panenku „adoptuje“ nebo tím, že ji sám vytvoří. Organizace UNICEF zasílá na požádání stříh a rodný list panenky, který je její součástí.

Tímto způsobem je očkovací kampaň financována a ročně pomůže zachránit život několika milionům dětí na celém světě.

Pohlednice a zboží UNICEF

„Prodej pohlednic UNICEF je s touto organizací spojen téměř od počátku jejího vzniku a zároveň se úzce váže k České republice.

Motivem první pohlednice v roce 1949, byl totiž shodou okolností obrázek české holčičky Jitky Samkové, která jej namalovala jako poděkování za pomoc, kterou UNICEF poskytl dětem po skončení 2. světové války.“

(27)

Pohlednice UNICEF jsou rozšířené na celém světě a jsou velmi dobře esteticky ztvárněny. Prodej a zisk z prodeje těchto pohlednic, stejně jako ostatního zboží organizace UNICEF (kalendáře, trička,...) přispívá na pomoc dětem nejen v České republice, ale i v dalších zemích světa.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

Úvod k praktické části

V praktické části diplomové práce se zaměřuji na projektovou výuku a její využití ve školní práci. Jsou zde předloženy čtyři návrhy výchovně vzdělávacích projektů, které jsem vytvořila na základě studia příslušné odborné literatury a informací z internetových stránek některých humanitárních organizací. Tyto odborné zdroje jsou součástí seznamu literatury.

Předložené projekty se zabývají především sociální a prosociální tematikou a jejím rozvíjením prostřednictvím vyučovacího předmětu Praktické činnosti na 1. stupni základní školy.

První projekt nese název Panenka. Pro vytvoření tohoto projektu jsem se nechala inspirovat činností humanitární organizace UNICEF, která je jeho zakladatelem. Projekt Panenka usiluje především o to, aby žáci na 1. stupni základní školy získali povědomí o těžkosti života dětí v rozvojových zemích, které strádají nedostatkem zdravotnické péče, o možnostech a způsobech pomoci těmto dětem a v neposlední řadě o činnosti humanitární organizace UNICEF, která se tímto druhem pomoci zabývá.

Druhý projekt se jmenuje Budování města a stejně jako projekt první rozvíjí sociální cítění žáků. Učí je vážit si hodnoty lidské práce a pracuje s pojmy dům a domov, neboť to jsou místa, která jsou spjata s životem každého člověka.

V pořadí třetí projekt s názvem Svět dětí – svět her byl vytvořen na základě faktu, že všechny děti si rády hrají a že v tomto věku je hra jejich nejčastější činností. Projekt umožňuje dětem srovnání života jejich se životem dětí, které žijí ve velmi neutěšených životních podmínkách a prostřednictvím práce na tomto projektu mají děti možnost zprostředkovat těmto strádajícím dětem, alespoň část světa, který je pro ně tak přirozený – část světa her.

Čtvrtý projekt je nazván Společně na planetě a rozvíjí především uvažování žáků nad problémy naší planety a nad soužitím člověka v souladu s přírodou.

Tento projekt byl realizován ve 2. ročníku Základní školy Kubatova s velmi kladným výsledkem. Součástí zde předloženého projektu je fotodokumentace, která zaznamenává průběh práce na projektu a jeho cílové produkty.

Projektová výuka je v současné době novou metodou ve školním vyučování – tedy metodou ještě nezvyklou a sami učitelé jsou z ní v mnoha ohledech na rozpacích, neboť mnohdy ani nevědí, jak tuto metodu do výuky včlenit a jak ji kvalitně používat. Je však jen otázkou času, kdy se projektová výuka a samy projekty stanou běžnou součástí školního vyučování.

PROJEKTY

Příprava projektu

Název projektu: Panenka

Školní rok: 2006 - 2007

Termín konání: duben 2007

Třída: 4.

Poznámky:

- Smyslem tohoto projektu je seznámit děti s humanitární činností organizace UNICEF, se životem dětí v rozvojových zemích a s možností, jak jim tímto způsobem pomoci.
- Při práci na tomto projektu by si děti měly uvědomit, že i ony samy mohou pomáhat ostatním lidem a že vytvořením jedné jediné panenky mohou zachránit život dítěti, které žije ve velmi neutěšených životních podmínkách.
- Integrovanými předměty jsou: Praktické činnosti, Výtvarná výchova, Prvouka

Cíle projektu:

- Žák umí obkreslit šablonu na textilní materiál a výsledný obrys vystříhuje samostatně nůžkami
- Žák si osvojí, popř. zdokonalí nácvik šití a stehování pomocí jehly a nitě
- Žák používá vhodné stříhy na oblečení za účelem vytvoření šatů pro panenku
- Žák udržuje čistotu a hygienu svého pracovního místa
- Zdokonaluje se žákovo smyslové vnímání a jemná motorika při práci s drobnými textilními materiály

- Žák je schopen pomoci druhým při řešení problému a sám umí o tuto pomoc také požádat
- Žák naslouchá názorům druhých a vnímá estetickou stránku věci, což se odráží na jeho výsledné práci
- Žák vnímá okolní svět jako součást sebe samého a není lhostejný k problémům druhých
- Žák se zapojuje do práce na projektu s přesvědčením, že tímto způsobem může být prospěšný nemocným a strádajícím dětem

Doba trvání projektu:

- projekt krátkodobý – počet dnů (1)

Místo konání projektu:

- ve škole, v rámci vyučování

Mapování tématu:

- práce na projektu předpokládá samostatnost žáků při obkreslování šablon i při následném stříhání látky, znalost práce s jehlou a nití, předpokladem je i určitá motorická zručnost
- důležitým faktorem je též motivace žáků před zahájením projektu, která probíhá formou čtení článku o činnosti humanitární organizace UNICEF, která je organizátorem celosvětového projektu Panenka, o samotném projektu Panenka, kdy následuje rozhovor učitele se žáky o možnostech pomoci strádajícím dětem
- potřebné pomůcky zajistí učitel ve spolupráci se žáky
- výsledky projektu budou prezentovány formou výstavy ve třídě

Formulace projektu pro žáky:

- žáci si na zvoleném pracovním místě (po dohodě s učitelem) připraví své pomůcky (bílá nebo růžová vlněná látka, materiál na vycpání tělíčka – vata nebo odstřížky látek, barevné látky, krajka, vyšívací bavlnky, stužky, jehlice na pletení, vlna, háček, fixy na látku, jehly, nitě, nůžky, křída)

- od učitele dostanou stříh tělíčka panenky, který si obkreslí na připravenou vlněnou látku
- obrys těla na látce vystříhnou, sešijí, tělíčko vycpou připraveným materiálem a pomocí dalších pomůcek dotvářejí konečnou podobu panenky – oblečení, vlasy, obličej
- po vytvoření panenky vyplňují její rodný list (též zprostředkovaný učitelem)
- při všech činnostech je možná pomoc učitele

Kostra projektu:

- žáci pracují buď samostatně nebo ve skupinkách
- práce na projektu začíná od první vyučovací hodiny, což je v 8 hodin ráno
- prvotní fází projektu je motivace formou čtení článku a následného rozhovoru se žáky (článek o organizaci UNICEF – viz příloha)
- projekt pokračuje samotnou tvorbou panenek
 1. nakreslit obrys těla na látku – obrys těla panenky - viz příloha
 - děti obkreslí na dvojitě složenou jednobarevnou látku stříh těla panenky velikosti 45 x 32 cm, panenka musí být min. 30 a max. 50 cm vysoká
 2. vystříhnout přední a zadní díl tělíčka panenky a ponechat slabý okraj na sestehování (při stehování možná pomoc učitele)
 3. sestehovat oba díly k sobě s tím, že se musí nechat na boku otvor (A – B) pro vyplnění tělíčka po sešití materiálem na vycpání
 - sešít díly ručně – pomoc učitele
 4. vyplnit tělíčko vložením materiálu na vycpání
 5. sešít otvor pro vycpání a sešít panenku v blízkosti rozčlenění nohou a paží, aby byla umožněna její pohyblivost
 6. vytvořit šaty pro panenku – nácvik a využití stříhů na oblečení (pomoc učitele)
 7. obléci panenku a pomocí krajk, stužek a jiných přinesených pomůcek ozdobit její šaty
 8. vytvoření vlasů z vlny, bavlnek, stužek – barva vlasů by měla souhlasit s barvou pleti, vlasy přišít k panenčině hlavě (možnost vytvoření účesu)

9. vytvoření obličeje – našít, vyšít nebo namalovat panence obličej (oči, nos, ústa)
10. vyplnit rodný list panenky – viz příloha
11. nakreslit obrázek panenky do rodného listu – „, fotografii“

Realizace projektu:

Přípravná fáze:

- materiální zabezpečení
 - materiály pro žáky (stříh a rodný list panenky) zabezpečil učitel, žáci k projektu přispěli tím, že ostatní pomůcky přinášeli v průběhu týdne do školy
- organizační zabezpečení
 - o souhlas ke konání projektu požádal vedení školy učitel, jenž byl organizátorem tohoto projektu
 - projekt byl uskutečněn v rámci výuky, což nevyžadovalo žádné zvláštní organizační zabezpečení

Vlastní realizace:

- práce na projektu probíhala především formou individuální práce s občasnými zásahy učitele, který kontroloval průběh práce na projektu
- výsledky práce byly prezentovány formou výstavky ve třídě
- po ukončení práce a úklidu pracoviště následoval rozhovor se žáky o získaných zkušenostech z projektu

Vyhodnocení výsledků:

Přímé:

- diskuze se žáky v rámci integrovaných vyučovacích předmětů – v Praktických činnostech reakce na zručnost žáků při práci s nůžkami, jehlou a nití, i v rámci Prvouky – život dětí v rozvojových zemích, možnosti zlepšení jejich životních

podmínek a zamyšlení nad tím, jaký je podíl projektu Panenka při pomoci těmto dětem

- žákům udělena pochvala třídního učitele za odvedenou práci na projektu

Nepřímé:

- učitel formou krátkého testu zjistí, jaké nové poznatky žáci při práci na projektu získali – test – viz příloha

Příloha:

Test

1. Jakou činností se zabývá organizace UNICEF?
2. V jakém městě je její hlavní sídlo?
3. Dětem jakých zemí projekt Panenka pomáhá?
4. Na jakou zdravotnickou akci jdou peníze z projektu?
5. Jak má panenka vypadat?

Článek o UNICEF

„Dětský fond OSN – UNICEF je největší světovou organizací, která se celosvětově zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje.

Založen byl v roce 1946, původně jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci pro pomoc dětem, postiženým 2. světovou válkou. Od roku 1953 se UNICEF, již pod názvem United Childrens Fund, stal trvalou součástí Organizace spojených národů, specializovanou na programovou pomoc strádajícím dětem celého světa. Původní zkratka UNICEF zůstala zachována.

Největší část pomoci směřuje o těch částí světa, kde je situace dětí nejtíživější. Za více než půlstoletí své činnosti pomohl UNICEF ochránit životy stovek miliónů dětí. Celkem dnes působí ve 161 zemích a oblastech světa.

Velkou podporou UNICEF v jeho činnosti ve prospěch dětí bylo přijetí Úmluvy o právech dítěte Valným shromážděním OSN v roce 1989.

UNICEF je mezivládní organizace, a tak při prosazování svých cílů může přímo spolupracovat s vládami jednotlivých zemí i s nevládními organizacemi. UNICEF je dobrovolná organizace, jejíž hlavní ústředí sídlí v New Yorku a důležité ústřední úřadovny a distribuční základny pracují také v Ženevě a Bruselu. Pro potřeby výzkumu a vzdělávání působí ve Florencii Výzkumné centrum dítěte (UNICEF Innocenti Research Centre). Organizační strukturu UNICEF tvoří 8 regionálních úřadoven, určených pro řízení činnosti UNICEF v jednotlivých oblastech světa, 37 Národních výborů pro UNICEF a 127 kanceláří UNICEF pro práci v rozvojových a průmyslově méně vyspělých zemích. Partnerem Českého výboru pro UNICEF je Regionální úřadovna pro Evropu se sídlem v Ženevě.

Významné postavení v činnosti a struktuře UNICEF mají Národní výbory pro UNICEF, které jsou jeho reprezentanty ve vyspělých průmyslových zemích. Zabývají se zejména prosazováním Úmluvy o právech dítěte, osvětovou a vzdělávací činností a shromažďováním finančních prostředků pro programy pomoci dětem ve světě.

Český výbor pro UNICEF je od roku 1991 jedním z nich.

Český výbor pro UNICEF

Český výbor pro UNICEF byl ustaven v roce 1991 jako národní, nevládní, dobrovolná organizace, reprezentující a svojí činností podporující zájmy Dětského fondu OSN – UNICEF v České republice.

Zabývá se především těmito úkoly:

- informovat širokou veřejnost o poslání a konkrétní činnosti UNICEF ve prospěch dětí
- upozorňovat veřejnost na situaci dětí ve světě i v ČR
- shromažďovat finanční prostředky pro pomoc strádajícím dětem celého světa
- podporovat naplňování dětských práv

Projekt Panenka

„Adoptuj panenku a zachrániš dítě“

Cílem projektu Panenka je získat finanční prostředky pro celosvětovou očkovací kampaň UNICEF, a to za použití symbolu, který znají všechny děti na světě, a to panenky. Každým rokem se totiž díky očkovaní podaří zachránit život až 3 milionům dětí.

V zemích, kde neexistuje běžný zdravotnický systém nebo které jsou postiženy válečnou nebo přírodní katastrofou, pomáhá UNICEF ve spolupráci s jejich vládami a místními dobrovolnými spolupracovníky uskutečňovat speciální akce pomoci dětem, jako jsou např. Národní očkovací dny proti dětské obrně.

UNICEF sehrává také klíčovou roli v projektu GAVI, jehož cílem je očkovat každé dítě pro šesti hlavním smrtelným dětským chorobám – spalničkám, záškrtu, černému kašli, tetanu, tuberkulóze a dětské obrně.

Poprvé byl projekt Panenka uveden v roce 1988 v Itálii a byl velice úspěšný – celkem bylo žáky škol v Itálii vyrobeno 2000 panenek a jejich „prodejem – adoptí“ získán pro podporu očkovacích programů UNICEF velký výtěžek.

Hlavní myšlenkou projektu je, že každá panenka představuje skutečné dítě, které bude v rámci očkovací kampaně UNICEF v rozvojových zemích proočkováno pro šesti hlavním smrtelným dětským chorobám.

Z tohoto důvodu by měly být panenky oblečeny v národních kostýmech jednotlivých zemí, které představují, a odrážet i jiné etnické a rasové zvláštnosti té které země (barva pleti, tvar očí, barva vlasů,...).“

(27)

Rodný list panenky

Rodný list

Každá panenka má svůj průkaz totožnosti – rodný list, do kterého je třeba uvést údaje o jejím tvůrci a údaje o panence (včetně její fotografie nebo obrázku).

Údaje o tvůrci panenky	Rodný list
Jméno	Jméno panenky
Příjmení	
Ulice a číslo	
Město a PSČ	
Tel. nebo e-mail	

Zde uveďte Vaše jméno a adresu, aby ten, kdo panenku adoptuje, věděl, kým byla vyrobena.

Zde nakreslete panenku nebo nalepte její fotografii.

Údaje o panence
Jméno
Občanství (země, kterou představuje)
Měsíc a rok narození
Výška
Vlasy
Oči

Pro vytvoření rodního listu panenky nebo nalepení její fotografie.

Střih panenky

Jak vyrobit panenku

Výroba panenky je snadná, stačí dodržet přiložené instrukce:

1 Nakresliš obrys tělíčka panenky na dvojnásobně složenou látku těchto rozměrů nebo maximálně do výšky 50 cm.

2 Vystříháš přední a zadní díl tělíčka panenky a ponecháš slabý okraj na sestehování.

3 Sestehuj oba díly k sobě s tím, že ponecháš na boku otvor (A-B) pro vyplnění tělíčka panenky po sešití materiálem na vycpání.

4 Můžeš oba díly sešít ručně nebo na šicím stroji.

5 Vyplníš tělíčko vložením materiálu na vycpání a uzavřeš otvor skrytým sestehováním.

6 Sešítíš proved v blízkosti rozdělení paží a nožiček panenky, aby byla umožněna její pohyblivost.

7 V tomto okamžiku můžeš panenku obléci. Její oblečení může být typické pro zemi, z které pochází, nebo ho zvol dle své fantazie.

8 Namaluj nebo vyšij jí tvářičku – oči, nos a ústa.

Při výrobě panenek je třeba respektovat tři pravidla:

- Panenka musí být nejméně 30 cm a maximálně 50 cm vysoká.
- Při výrobě nesmí být použity plasty, toxické barvy, knoflíky a jiné předměty, které děti mohou spolknout.
- Každá panenka musí být po ukončení opatřena rodným listem, který Vám dodáme.

Co je potřeba

Pro výrobu tělíčka

- bavlněná nebo jiná látka v jednotné barvě (bílá, růžová, hnědá, černá... barva kůže dětí na celém světě je odlišná)
- materiál na vycpání, vata, odstřížky látek

Pro výrobu šatiček

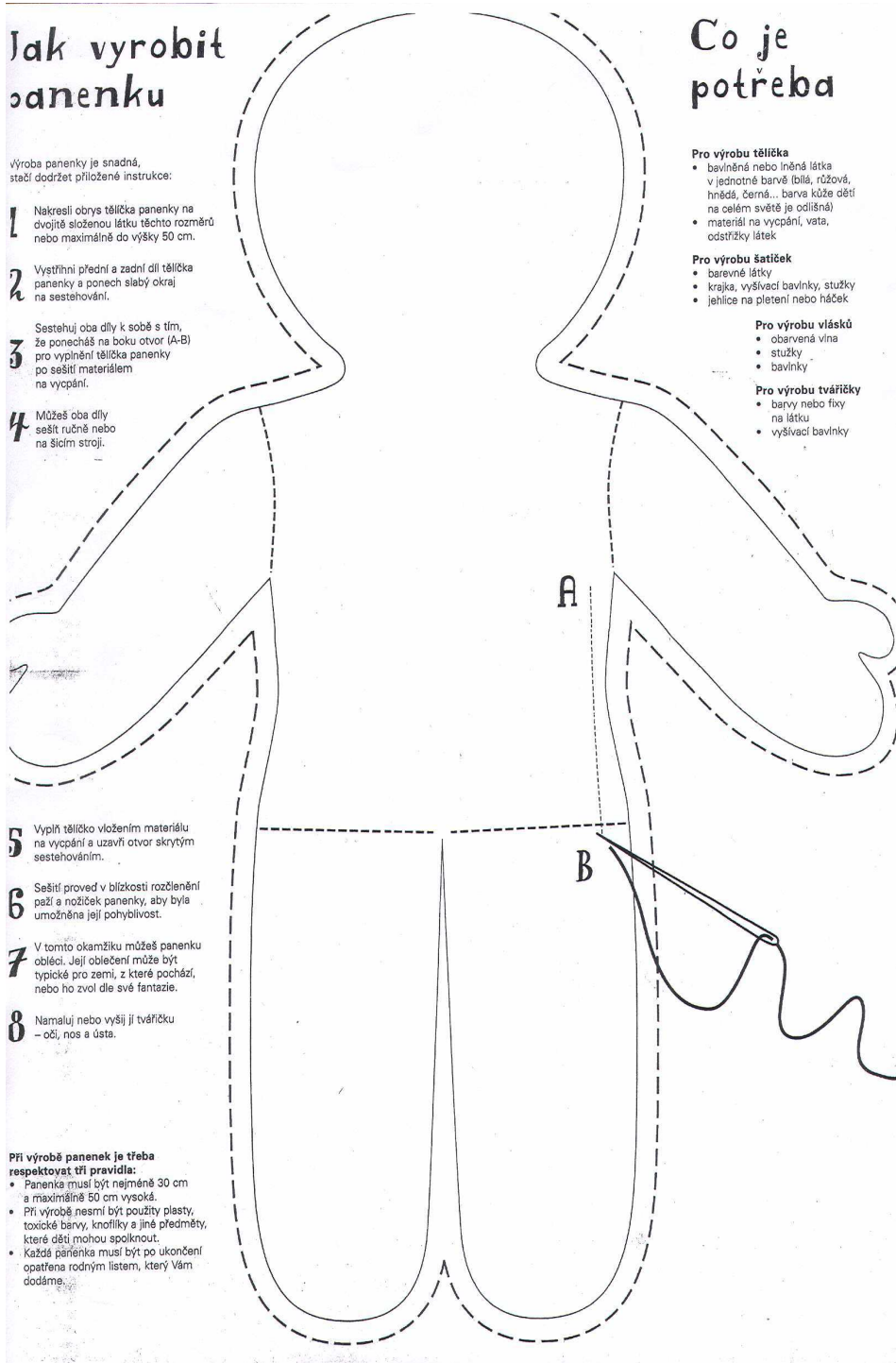
- barevné látky
- krajka, vyšivací bavlny, stužky
- jehlice na pletení nebo háček

Pro výrobu vlásků

- obarvená vlna
- stužky
- bavlny

Pro výrobu tvářičky

- barvy nebo fixy na látku
- vyšivací bavlny

Příprava projektu

Název projektu: Budování města

Školní rok: 2006 – 2007

Termín konání: březen 2007

Třída: 3.

Poznámky:

- Smyslem tohoto projektu je zasvětit děti do toho, co všechno bezprostředně souvisí se stavbou města a jak důležité je navrhnout jeho přesný plán.
- Při vlastní stavbě města by si děti měly uvědomit, jak důležitá je práce každého z nich, ale že jenom v dobře fungující skupině mohou vytvořit cílový produkt.
- Integrovanými předměty v tomto projektu jsou: - praktické činnosti
 - český jazyk a psaní
 - matematika
 - vlastivěda
 - výtvarná výchova
 - hudební výchova

Cíle projektu:

- Upevnění a procvičení vědomostí a dovedností integrovaných předmětů - např. rýsování a měření délek stran – Matematika, psaní i/y po měkkých, tvrdých a obojetných souhláskách – Český jazyk, orientace v mapě – Vlastivěda, reprodukce písní – Hudební výchova, dovednost stříhat nůžkami a pečlivě lepit lepidlem – Praktické činnosti,...
- Naučit děti efektivně pracovat ve skupině, naučit je naslouchat druhým, vnímat krásu – což souvisí s estetickou stránkou výsledného modelu města a odráží se ve kvalitě provedení

- Získávání pracovních kompetencí – např. žák bezpečně používá nástroje (nůžky), udržuje hygienu a čistotu svého pracovního místa, svou spoluprací přispívá ke kvalitním výsledkům práce
- Získávání sociálních kompetencí – např. žák naslouchá názorům druhých, je schopen obhájit svůj vlastní názor, navrhuje optimální řešení daného problému, spolupracuje v rámci skupiny a komunikuje s jejími členy, čímž se podílí na pozitivním průběhu práce, je schopen pomoci druhým při řešení problému a sám umí o tuto pomoc požádat
- Rozvoj tvořivosti a fantazie na základě vlastní práce na projektu, rozvoj smyslového vnímání při práci s různými materiály, orientace na ploše a v prostoru vůbec při navrhování podoby modelu města, rozvoj obratnosti při stříhání a lepení,...
- Přiblížit dětem, jak důležité je pomáhat ostatním a nebyť lhostejní

Doba trvání projektu:

- projekt krátkodobý – počet dnů (2)

Místo realizace projektu:

- ve škole, v rámci vyučování

Mapování tématu:

- předpoklady žáků 3. ročníku byly pro práci na projektu byly dobré, v několika případech až nadprůměrné
- práce na projektu předpokládala využití znalosti měření a rýsování, početních operací s čísly, osvojení dovednosti psaní a základních znalostí Českého jazyka na úrovni 3. ročníku, předpokladem byla i určitá motorická zručnost
- důležitým faktorem byla prvotní motivace žáků formou příběhu, díky níž žáci se zájmem pracovali na projektu
- potřebné pomůcky zajistil učitel ve spolupráci se samotnými žáky
- s vedením školy bylo dohodnuto, že výsledky projektu budou prezentovány formou výstavky cílových projektů a zveřejněny na příslušné nástěnce

Formulace projektu pro žáky:

- ve skupinách si žáci na základě své fantazie a za pomoci plánek navrhnutých učitelem vytvoří na volný papír podobu města, které budou vytvářet
- tento návrh po schválení učitelem překreslí na čtvrtku formátu A3
- s využitím pomůcek (krabičky, barevné papíry, dřívka, textilie, lepidlo, fixy, pastelky, ...) vytvoří cílovou podobu města
- po dokončení této práce postupují žáci dle pokynů učitele a plní další úkoly, které přímo vyplývají z projektu

Kostra projektu

- žáci pracují ve 2 skupinách, do kterých se před zahájením projektu rozlosovali
- práce na projektu je pro obě skupiny stejná, jaký bude výsledný produkt však záleží na tvořivosti a fantazii žáků
- práce na projektu začíná již od první vyučovací hodiny, což je v 8 hodin ráno a je rozdělena do několika částí:
 - 1, seznámení s projektem a jeho tématem
 - 2, motivace pro práci na projektu formou čtení příběhu – viz příloha
 - 3, stavba projektu – budování města

Stavba projektu

- a, Rozhovor se žáky** – co všechno musí být ve městě, aby se v něm lidem dobře žilo (jaké budovy, komunikace, parky a zeleň všeobecně, místa pro odpočinek a relaxaci, ...)
- upřesnit velikost města
- b, Rozdělit děti na 2 skupiny** – podle kartiček s červenou a žlutou barvou – losování

Každá skupina dostane čtvrtku A3 a různé krabičky, dřívka, barevné papíry, lepidlo, pravítka, pastelky, fixy, odstřížky látek.

Na čistý papír si nakreslí pláněk svého města, záleží na jejich fantazii. (Učitel může pro inspiraci také navrhnout několik pláneků a dětem je ukázat).

Na čtvrtku A3 si načisto rozvrhnou své město – kde se co bude nacházet (mohou načrtnout tužkou).

Krabičky různé velikosti představují budovy – děti je mohou polepit barevným papírem, udělat střechu, komín, nalepit z papíru či látky okna, dveře.

Krabičky umístí podle svého plánu na čtvrtku A3.

Děti dále vytvoří park, rybník, silnice a hřiště pomocí barevných papírů, dřívěk, odstřížků látek.

c, Po skončení práce se všichni sesednou do kruhu a každá skupina

představí své město – jaké tam jsou domy a kde jsou umístěny,...)

4, konkretizace staveb na vytvořeném modelu města

- obě skupiny si vymění projekty svých měst, od učitele dostanou kartičky s nápisy budov podle plánu města a každá skupina má správně umístit tyto kartičky na projekt skupiny druhé (podle toho, jak skupiny navzájem poslouchaly vyprávění o svých městech)
- po skončení práce se děti opět sesednou do kruhu a hodnotí správnost provedení

Hodnocení: obě skupiny jsou pochváleny za dobře odvedenou práci

5, název a poloha města

- každá skupina vymyslí název pro město, které vytvořila a napíše, kde se město nachází (pouze ČR)
- jako pomůcku mohou použít mapu
- výsledek své práce si skupiny představí navzájem

6, práce s dopisem – viz příloha

- děti do dvojic (podle shodných kartiček, které si vylosují)
- doplňování dopisu - viz. příloha
- po dokončení práce společné zdůvodnění a vyhodnocení + pochvala

7, nej budovy – měření výšky, délky a šířky budov na modelu města

- v rámci své původní skupiny děti změří všechny budovy – napíší rozměry
- výsledky si ve skupině porovnají a určí nejdelší a nejvyšší budovu města

8, zhodnocení dosavadní práce

- všichni se sesednou v kruhu a porovnávají své projekty
- pochvala všem za výbornou práci a spolupráci do Žákovské knížky
- výstava obou projektů na chodbě školy

9, zpěv písní s tematikou města

- děti v kruhu - zpěv písní, v nichž se objevují jména měst
- např. Okolo Třeboně, Okolo Frýdku, K Budějicům cesta, Náchodský zámek, Kolíne, Kolíne, Na tom pražském mostě, Ten chlumecký zámek, Od Tábora až k nám,...

10, vyhledávání měst, které zazněly v písních na mapě

- děti jsou rozděleny do dvou skupin –opět podle kartiček s červenou a žlutou barvou
- každá skupina dostane mapu ČR
- děti mají najít města uvedená v předchozích písních (jména měst napíše učitel na tabuli)
- vítězná skupina dostane obrázek

11, praktická stavba modelu města z krabic ve třídě

- na pokyn učitele nosí děti v průběhu týdne do školy krabice různých velikostí
 - v případě nedostatečného množství krabic je možné stavět model města i ze stavebnice
 - další možností je stavět model města i v přírodě, což znamená, že tento projekt není omezen ročním obdobím
 - na jaře je možné stavět model města z krabic přímo v přírodě
 - na podzim je možno modelovat město z napadaného listí
 - v zimě můžeme vytvářet model města ze sněhu
- projekt je zakončen druhý den exkurzí do muzea, kde se nachází stálá expozice, která souvisí s tematikou projektu – budováním města a městem vůbec

- po návratu z exkurze zpět do školy rozvíjíme diskuzi s dětmi o tom, co se jim na expozici líbilo či nelíbilo, co je zaujalo, ...
 - následuje kresba obrázku jako reakce na právě shlédnutou expozici
- časový harmonogram projektu je navržen tak, aby první den nepřekročil daný počet šesti vyučovacích hodin, na druhý den je naplánována max. 4 hodinová exkurze do muzea

Realizace projektu

Přípravná fáze

- materiální zabezpečení
 - materiály pro žáky (plánek města, pomůcky,...) zabezpečil učitel, žáci přispěli tím, že v průběhu týdne přinášeli do školy krabice potřebné pro vlastní stavbu modelu města
 - učitel zajistil exkurzi v městském muzeu
- organizační zabezpečení
 - o souhlas ke konání projektu požádal vedení školy učitel, který byl iniciátorem projektu
 - projekt byl uskutečněn v rámci výuky, což nevyžadovalo žádné zvláštní organizační zabezpečení
- projekt umožnil učiteli sledovat, jak žáci využívají již předem získané vědomosti a dovednosti při plnění projektových úloh

Vlastní realizace

- realizace projektu probíhala převážně formou skupinové práce s občasnými zásahy učitele, který kontroloval průběh práce na projektu
- výsledky práce na projektu byly představeny na příslušné nástěnce v areálu školy
- po ukončení práce na projektu proběhl rozhovor se žáky o kladech a záporech daného projektu, o získaných poznatcích a zkušenostech

Vyhodnocení výsledků

Přímé:

- diskuze o výsledném projektu v těch vyučovacích předmětech, které byly v projektu integrovány – v rámci Matematiky diskutovat o prováděném měření délek a tímto způsobem zjistit, zda je potřebné učivo více procvičit; v Českém jazyce reagovat na případné problémy s psaním y/i po tvrdých, měkkých a obojetných souhláskách; v Praktických činnostech reagovat na zručnost žáků, případné problémy při vlastní realizaci modelu města,...
- pochvala za práci na projektu zapsána do žákovských knížek

Nepřímé:

- zjišťování úrovně vědomostí a dovedností, které měl projekt rozvíjet formou doplňovačky či testu přiměřeného rozsahu

Příprava projektu

Název projektu: Svět dětí – svět her – tvorba omalovánek

Školní rok: 2006 – 2007

Termín konání: prosinec 2006

Třída: 5.

Poznámky:

- Smyslem následujícího projektu je, aby si děti v naší zemi, České republice, uvědomily, že kromě nich, které prožívají šťastné dětství existují i ty děti, které žijí ve velmi těžkých existenčních podmínkách v rozvojových zemích, v nichž trpí nemocemi a hladem, a že jejich dětství není provázeno světem her, protože často bojují o svůj holý život.
- Při práci na projektu by se děti měly zamyslet nad tím, jak jsou pro jejich současný život důležité hry a hračky vůbec a nad tím, že když vytvoří pro několik dětí z rozvojových zemí omalovánky, vnesou jim do života radost a vykouzlí na jejich tváři úsměv
- Integrované předměty: Praktické činnosti, Výtvarná výchova, Matematika – geometrie

Cíle projektu:

- Žák samostatně navrhuje námět omalovánek
- Žák umí přeložit čtverek formátu A4 přesně na polovinu, aby vznikl formát A5
- Žák je schopen na čtverci naměřit zadané okraje a samostatně je narýsovat
- Žák kreslí předem vytvořený námět do narýsovaného rámečku s tím, že umí jednotlivé komponenty obrázku vhodně rozvrhnout do celé plochy
- Žák si uvědomuje rozdíly mezi jeho životem v ČR a životem dětí v rozvojových zemích
- Žák chápe práci na projektu jako možnost, jak těmto strádajícím dětem pomoci a přinést část světa her do jejich života

Doba trvání projektu:

- projekt krátkodobý – počet dnů (1)

Místo konání projektu:

- v rámci školního vyučování

Mapování tématu:

- předpokladem k práci na projektu je samostatnost žáků při navrhování námětu omalovánky a jeho následném ztvárnění, schopnost naměřit a narýsovat požadované okraje omalovánky a schopnost žáků rozvrhnout daný námět na plochu
- před samotnou realizací projektu je důležitý rozhovor učitele se žáky o životě dětí v rozvojových zemích, přiblížit jim, kde ve světě se tyto země nacházejí a pohovořit o těžké životní situaci těchto dětí
- potřebné pomůcky pro tvorbu projektu mají žáci k dispozici, protože tyto pomůcky využívají žáci při běžném vyučování, učitel pouze zajistí ukázky omalovánky pro inspiraci
- výsledky projektu budou prezentovány ve formě výstavky na nástěnce ve třídě

Formulace projektu pro žáky:

- samotné tvorbě omalovánky předchází rozhovor učitele se žáky o životě dětí v rozvojových zemích
- učitel žákům sdělí náplň projektu a způsob, jakým budou na projektu pracovat
- práce na projektu probíhá skupinovou formou, kdy jsou v každé skupině tři žáci
- žáci se ve skupině dohodnou na tématu omalovánky
- po schválení námětu učitelem dostane každý žák ve skupině dva bílé papíry formátu A5, na které načrtne tužkou své čtyři části námětu
- poté dostane každý žák čtvrtku formátu A4, kterou přeloží na polovinu, čímž vzniknou čtyři strany formátu A5
- na každé straně naměří žáci požadované okraje a narýsují je – vznikne rámeček
- do rámečku kreslí žáci předem připravený námět – kreslí pouze obrysy , které nevybarvují

- v každé skupině je jeden žák jejím kapitánem, který má zvláštní úkol – navrhne pouze dvě stránky námětu, které načrtne na vnitřní strany (obě vnější strany představují přední a zadní stranu celých omalovánek – tento žák navrhuje i tyto strany, které má za úkol vybarvit)
- při všech činnostech je možná pomoc učitele, který kontroluje činnost především žáků, kteří jsou kapitány skupin
- po skončení práce všech skupin dotvoří učitel pomocí sešívačky konečnou podobu omalovánek

Kostra projektu:

- žáci pracují ve skupinách po třech žácích
- práce na projektu začíná první vyučovací hodinou
- následuje rozhovor učitele se žáky o životě dětí v rozvojových zemích a o možnostech, jak jim pomoci a ulehčit jejich život
- žáci pracují ve zvolených tříčlenných skupinách, v každé skupině budou vytvořeny jedny omalovánky o dvanácti stranách včetně přední a zadní strany
- každá skupina dostane od učitele omalovánky pro inspiraci
- žáci se ve skupině dohodnou na tématu omalovánek (např. zvířata, květiny, hračky, oblečení, stromy, roční období, ovoce, zelenina) a po schválení tématu učitelem dostanou dva bílé papíry formátu A5 a na každou stranu navrhnu na výšku námět všech čtyř stran omalovánek
- v každé skupině bude mít jedno dítě zvláštní úkol – musí navrhnout omalovánky jen na vnitřní stranu omalovánek, vnější strany nechá volné na úvodní a závěrečnou stránku omalovánek (po vytvoření dvou obrázků na vnitřní straně navrhne tento žák na volný papír formátu A5 motiv úvodní a závěrečné stránky omalovánek – možná pomoc učitele)
 - ostatní dvě děti ve skupině vytvářejí omalovánky na všechny čtyři strany
- poté žáci dostanou čtvrtku formátu A4, kterou přeloží na polovinu – tím vzniknou čtyři strany formátu A5
- na každé straně naměří žáci okraj 1 cm a narýsují rámeček
- do těchto rámečků žáci kreslí své náměty – učitel upozorní děti, že musí vytvářet jen obrysy nakresleného a nesmí nic vybarvovat

- učitel průběžně kontroluje práci žáků, schválí úvodní a závěrečnou stránku omalovánek a děti, které měly tento zvláštní úkol, již mohou použít pastelky a kresbu úvodní a závěrečné stránky provést barevně
- po dokončení všech stran omalovánek sešije učitel pomocí sešívачky všechny strany k sobě, čímž dokončí výslednou podobu omalovánek
- všechny omalovánky jsou vystaveny na nástěnce ve třídě

Realizace projektu:

Přípravná fáze:

- materiální zabezpečení
 - pomůcky pro vytvoření projektu jsou součástí běžné přípravy na vyučování, učitel pouze zabezpečí omalovánky na ukázkou a pro inspiraci žáků
- organizační zabezpečení
 - při realizaci projektu není nutné žádné speciální organizační zabezpečení, neboť projekt probíhá v rámci vyučování

Vlastní realizace:

- projekt probíhá formou skupinové práce s občasnou pomocí učitele (při tvorbě přední a závěrečné stránky omalovánek)
- výsledné omalovánky se vystaví na nástěnce ve třídě

Vyhodnocení výsledků:

Přímé:

- po ukončení práce následuje diskuze učitele se žáky nad tématem projektu s cílem zjistit názor žáků na samotný projekt a na to, jestli je podle nich možné prostřednictvím tohoto projektu dětem z rozvojových zemí pomoci
- učitel reaguje na zručnost žáků při tvorbě omalovánek – tvorba námětu, měření délek a rýsování
- žáci jsou odměněni pochvalou třídního učitele za účast na tvorbě projektu

Nepřímé:

- po vystavení omalovánek na nástěnce dostanou žáci papír formátu A5, na který píše krátký sloh na téma Všechny děti si rády hrají

Příprava projektu

Název projektu: Společně na planetě

Školní rok: 2006 – 2007

Termín konání: březen 2007

Třída: 2.

Poznámky:

- Práce na projektu rozvíjí dětské myšlení a uvažování o nejrůznějších problémech spojených s naší planetou, ať už se jedná o negativní vliv člověka na krajinu nebo o globální problémy spojené s ničením deštných pralesů či vymíráním některých druhů živočichů.
- Při práci na projektu by se děti měly zamyslet nad tím, jakým způsobem zasahuje člověk do přírody a jaké alternativy by tento negativní dopad na přírodu, a vlastně i na celou naši planetu, mohly zmírnit.
- Projekt dále usiluje o objektivní pohled dětí na činnost člověka ve prospěch i neprospěch naší planety, protože právě ony, děti, jsou těmi, které se budou podílet na budoucnosti naší planety a svým chováním a jednáním určovat její běh.
- Integrovanými předměty jsou: Praktické činnosti, Prvouka, Výtvarná výchova, Matematika a Český jazyk - sloh

Cíle projektu:

- Žák samostatně navrhuje námět pohlednice na základě prvotní motivace, která probíhala formou rozhovoru učitele se žáky na téma Kdo žije společně na naší planetě a na základě úkolů, které předcházely samotné tvorbě pohlednic
- Žák je schopen daný námět formátu A5 rozvrhnout na plochu formátu A3
- Žák umí naměřit zadané okraje pohlednice a samostatně je narýsovat
- Žák samostatně vybírá a kombinuje potřebné materiály (textilní látku, papír, přírodniny) k vytvoření výsledné podoby pohlednice

- Žák chápe souvislost mezi negativní činností člověka a jejím dopadem na přírodu
- Žák rozlišuje mezi negativním a pozitivním chováním člověka k přírodě
- Žák si prostřednictvím projektu osvojí takové způsoby chování a jednání, které vedou k ochraně životního prostředí

Doba trvání projektu:

- projekt krátkodobý – počet dnů (1)

Místo konání projektu:

- ve škole, v rámci vyučování

Mapování tématu:

- práce na projektu předpokládá určitou samostatnost žáků při měření a rýsování okrajů pohlednice, schopnost rozvržení námětu menšího formátu na formát větší, schopnost volby materiálu vhodné velikosti, schopnost kombinace různých druhů materiálů na ploše a určitou zručnost a přesnost při lepení daných komponent na formát pohlednice
- před zahájením samotné tvorby pohlednic je velmi důležitá motivace v podobě rozhovoru a plnění úkolů, které souvisí se samotným tématem projektu
- potřebné pomůcky si ze své iniciativy zajistí žáci
- výsledky projektu budou prezentovány formou výstavky zhotovených pohlednic na chodbě školy

Formulace projektu pro žáky:

- projektu předchází rozhovor učitele se žáky o planetě, na které žijeme a o tom, kdo všechno zde, kromě lidí, ještě žije
- žákům je sděleno téma projektu a způsob, kterým budou daný projekt vytvářet
- žáci jsou následně rozděleni do čtyřech skupin, v nichž zpracovávají učitelem zadané úkoly
- po vypracování úkolů následuje debata nad jejich výsledky

- žáci dostanou od učitele bílý papír formátu A5, na který navrhují námět pohlednice
- po schválení námětu učitelem dostanou žáci čtvrtku formátu A3, na niž narýsují okraje
- připraví si potřebné pomůcky (lepidlo, textilní látky různých barev, barevné papíry, dřívka, slámu, přírodniny, sušené květiny, pastelky, obyčejné tužky a nůžky)
- žáci pomocí těchto pomůcek tvoří výslednou podobu pohlednice na základě jimi vytvořeného námětu
- při problémových činnostech je možná pomoc učitele

Kostra projektu:

- žáci pracují buď samostatně nebo po dohodě s učitelem ve skupinkách
- práce na projektu začíná první vyučovací hodinou
- samotný projekt začíná rozhovorem učitele se žáky na téma Naše planeta, náš domov – jaká je naše planeta, jaké živé organismy na ní žijí
- učitel sdělí žákům téma a způsob práce na projektu
- žáci jsou rozděleni do čtyřech skupin v nichž na papír vypracovávají následující úkoly:
 - 1, jakým negativním způsobem člověk ovlivňuje krajinu a přírodu
 - 2, proč jsou pro život člověka důležité rostliny a stromy
 - 3, důvody, proč je důležité chránit přírodu
 - 4, jak vy samy přispíváte k ochraně přírody
 - 5, proč je důležité třídit odpad a třídíte ho doma
- projekt pokračuje diskuzí nad vypracovanými otázkami
- poté si žáci vyberou (po dohodě s učitelem) své pracovní místo a následuje samotná tvorba pohlednic:
 - 1, dětem je učitelem sdělena forma projektu (na pohlednici musí být modrá planeta, jako symbol naší planety Země, dále tam nesmí chybět člověk, jako představitel populace a několik zástupců živé přírody)
 - 2, nejprve žáci dostanou volný list papíru formátu A5, na který nakreslí svůj návrh pohlednice

- 3, po schválení návrhu učitelem dostanou žáci čtvrtky formátu A3, na které narýsují předem zadané okraje – žáci naměří od každého okraje čtvrtky směrem do jejího středu 2 cm a poté narýsují rámeček
- 4, žáci si připraví všechny potřebné pomůcky a podle navrženého námětu tvoří výslednou podobu pohlednice
- 5, záleží na dětech, jaké materiály si vyberou na vytvoření jednotlivých komponent – např. na modrou látku nakreslí kruh (modrá planeta), vystříhnou jej a nalepí na své místo na čtvrtce nebo např. strom mohou udělat z dřívka a látky nebo slámy a papíru, květiny mohou použít sušené nebo papírové apod.
- 6, po nalepení všech částí se nechá lepidlo zaschnout a poté se pohlednice připevní kolíčkem na provázek na chodbě školy

Realizace projektu:

Přípravná fáze:

- materiální zabezpečení
 - materiály a pomůcky pro realizaci projektu si zabezpečili sami žáci, učitel pouze připravil úvodní motivaci a úkoly, které předcházely samotné tvorbě pohlednic
- organizační zabezpečení
 - realizace projektu proběhla přímo v rámci vyučovacích hodin, proto nebyla potřeba žádného zvláštního organizačního zajištění
 - souhlas ke konání projektu zabezpečil po domluvě s vedením školy učitel

Vlastní realizace:

- projekt probíhal zpočátku formou skupinové práce – práce na úkolech, tvorba pohlednic však byla uskutečněna individuální tvorbou žáků
- učitel kontroloval průběh práce a žákům přispěl občasnou pomocí především při kombinování materiálů a při vystřihování zvolených tvarů z textilní látky
- výsledky projektu byly prezentovány formou výstavky vytvořených pohlednic na chodbě školy

Vyhodnocení výsledků:

Přímé:

- po ukončení práce na projektu a úklidu pracovišť a celé třídy následovala diskuze učitele se žáky – nejprve o samotném tématu projektu a o tom, jaké nové poznatky o ochraně životního prostředí žáci získali, co si z vypracovaných úkolů zapamatovali a jakým způsobem se do budoucna budou oni sami podílet na ochraně přírody a krajiny nejen v místě jejich bydliště
- poté učitel zhodnotil práci dětí při tvorbě pohlednic s tím závěrem, že je potřebné rozvíjet zručnost žáků při stříhání nůžkami a zopakovat se žáky v rámci Matematiky měření délek a rýsování podle pravítka
- následovala slovní pochvala za práci žáků na projektu

Nepřímé:

- učitel po ukončení diskuze rozdál žákům papíry formátu A4, na které měli žáci napsat slohové vypravování na téma Žijeme na jedné planetě
- výsledek slohové práce poskytl učiteli informace o tom, jaké nové poznatky žáci díky projektu získali

Fotodokumentace k projektu:

Shrnutí a závěr

Úkolem mé práce bylo zjistit, jakým způsobem lze rozvíjet sociální kompetence žáků mladšího školního věku v rámci vyučovacího předmětu Praktické činnosti.

Cílem současné výchovy a vzdělávání je především snaha o všestranný rozvoj žákovy osobnosti a především o to, aby si žák osvojil ty kompetence, které využije ve svém budoucím životě. Tento trend ve vzdělávání plně podporuje Rámcový vzdělávací program, který byl vytvořen takovým způsobem, aby bylo ve školním vyučování možné nejen předat žákům potřebné vědomosti, ale také se zaměřit na rozvoj kvalit jejich osobnosti. Tento nový směr ve vzdělávání přispívá především k tomu, aby si žáci osvojili klíčové kompetence, tedy takové vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje, názory a hodnoty, které jim umožní žít plnohodnotný život v naší demokratické společnosti.

Velmi důležitými kompetencemi jsou v tomto ohledu kompetence sociální. Zahrnují v sobě umění tolerance, sociální cítění, empatii, schopnost pomoci druhým a mnoho dalších vlastností, které by neměly chybět v chování a jednání žádného člověka. Bohužel žijeme v době, pro kterou je charakteristická honba za penězi, násilí, krutost a agrese, tedy chování, které nad citlivým a ohleduplným sociálním chováním převládá. A v této době, v tomto světě, vyrůstají i naše děti. Už od svého dětství jsou vychovávány k tomu, aby se uměly prosadit a něco ve svém životě dokázaly a hodnoty jako jsou úcta, ohleduplnost a tolerance jsou odsouvány do pozadí. Právě z tohoto důvodu je velmi důležitá úloha školy, jakožto výchovně vzdělávací instituce. Jejím úkolem je nejen předávat informace a nové poznatky žákům, ale především rozvíjet ty kvality osobnosti, které zůstávají opomíjeny.

Jak již bylo řečeno, ve své práci jsem se zaměřila na možnosti, jakými lze rozvíjet sociální kompetence žáků prostřednictvím jednoho ze školních vyučovacích předmětů – Praktických činností. Navrhla jsem proto čtyři výchovně vzdělávací projekty s prosociální tematikou, do nichž jsem předmět Praktické činnosti integrovala. Tyto projekty rozvíjí nejen zručnost žáků, ale současně také vzájemnou komunikaci mezi nimi, jejich soucit s druhými, učí je vzájemně spolupracovat, respektovat navzájem své názory, mít pochopení pro problémy druhých a uvažovat o možnostech, jak pomoci druhým lidem (dětem).

Projektové vyučování je v našem školství ještě nepříliš obvyklým způsobem výuky, na který nejsou zvyklí ani učitelé, ani žáci. Při vytváření školních projektů si učitelé často stěžují na nedostatek materiálů, které by jim sloužily jako podklad pro samotnou tvorbu projektů. Řešením tohoto problému by mohlo být vytvoření příručky pro učitele, která by obsahovala již vypracované a metodicky zpracované projekty s nejrůznější tematikou. Věřím, že nespočet učitelů by tento krok uvítal, protože by jim tato příručka ušetřila čas při náročné časové a organizační přípravě projektů, mohla by být vhodným pomocníkem při tvorbě projektů vlastních, popřípadě by si sami učitelé mohli již vytvořené projekty uzpůsobit své výuce a potřebám dětí.

Z vlastní zkušenosti musím říct, že je velmi těžké a náročné vytvořit takový projekt, který by vhodně formoval osobnost žáka, přizpůsobit jej určité věkové skupině, zvolit vhodnou motivaci a naplánovat průběh práce na projektu. Jeden z mnou vytvořených projektů, předložený v praktické části diplomové práce, nese název Společně na planetě. Původně byl navržen pro žáky 4. ročníků základní školy, ale z důvodu mé souvislé praxe jsem projekt realizovala ve 2. ročníku. Práce žáků na projektu předčila mé očekávání – všichni pracovali s velkým zaujetím, spolupracovali mezi sebou navzájem a aktivně diskutovali o problematice ochrany životního prostředí a podílu člověka na této činnosti. Výsledky projektu vypovídají o tom, že téma bylo žákům blízké, zaujalo je a byli schopni o této problematice diskutovat jak na základě zkušeností vlastních, tak i zkušeností a poznatků, které si osvojili během práce na projektu. Z těchto faktů vyplývá, že projekty s prosociální tematikou jsou realizovatelné již u žáků tohoto mladšího školního věku.

Důležité však je, aby učitel zvolil vhodné téma projektu a podal je tak, aby bylo žákům blízké, aby se s danou problematikou projektu dokázali ztotožnit, jako by to byl problém jejich vlastní a tím pádem si snáze osvojili příslušné sociální kompetence. Z tohoto důvodu by bylo velmi vhodné, aby škola spolupracovala alespoň s některými humanitárními organizacemi (např. UNICEF, ADRA), protože tyto organizace se svým jednáním, které je označováno za prosociální, zabývají pomocí strádajícím dětem a lidem. Projekty těchto organizací by bylo možné uzpůsobit školní výuce (viz mnou navržený projekt Panenka) a tímto způsobem by žáci mohli pracovat na opravdovém problému a svou prací na projektu se podílet na skutečné záchraně života lidí a dětí, kteří žijí ve velmi obtížných životních podmínkách.

Právě toto by byl nejvhodnější způsob, jakým můžeme ve školním vyučování rozvíjet prosociální chování a jednání žáků a vychovávat je tak, aby vyrostli v dospělé bytosti, které nebudou lhostejné k neštěstí druhých lidí, ba naopak se těmito lidem budou snažit ze všech sil pomoci a tímto způsobem chování změni možná náš svět k lepšímu.

SEZNAM LITERATURY

1. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 655.
ISBN 14-225-87.
2. FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*. 1.vyd. Praha: Portál, 1997, s. 176.
ISBN 80- 7178-120-7.
3. GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1997, s. 348.
ISBN 80-85928-48-5.
4. HASS, A. *Morální inteligence*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1999, s. 152.
ISBN 80-7249-010-9.
5. JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1994, s. 130. ISBN 80-901737-6-4.
6. KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 447.
ISBN 80-7178-253-X.
7. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd.
Praha: Portál, 2001, s. 455. ISBN 80-7178-585-7.
8. KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 155.
ISBN 80-7178-965-8.
9. NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. 1.vyd. Praha: Vodnář, 1995, s. 397.
ISBN 80-85255-74-X.
10. NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia,
1997, s. 437. ISBN 80-200-0625-7.
11. PASCH, M. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. 1. vyd. Praha: Portál,
1998, s. 416. ISBN 80-7178-127-4.
12. PETTY, G. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 380.
ISBN 80-7178-681-0.
13. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, s. 495.
ISBN 80-7178-170-3.
14. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha:
Portál, 1995, s. 292. ISBN 80-71-78-579-2.
15. SKALKOVÁ, J. *Za novou kvalitou vyučování*. Brno: Paido, 1995, s. 89.
ISBN 80-85931-11-7.

16. SPILKOVÁ, V. Profesní standard a klíčové kompetence učitele primární školy. In *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. Sborník. Praha: UK, 2001, s. 89-95. ISBN 80-7290-059-5.
17. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 203. ISBN 80-7178-285-8.
18. ŠTOREK, J., ALBERT, R. *Humanitární jednotky Českého červeného kříže*. Praha: Úřad ČČK, 2003, s. 32.
19. *Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitárních otázkách*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1989, s. 96.
20. *Sborník prací Pedagogické vědy 6*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2000, s. 278. ISBN 80-7044-170-3.
21. ROUČOVÁ, E. Technological education and its participation in the process of creating social abilities of primary school children. In *Vplyv technickej výchovy na rozvoj osobnosti žiaka*. Sborník z mezinárodního vědeckého semináře. Nitra: PF UKF, 2002, s. 136-140. ISBN 80-8050-540-3.
22. ROUČOVÁ, E. *Didaktika TP v učitelství pro primární školu*. České Budějovice, 2003. [cit. 2006-06-13] Dostupné na WWW: < <http://www.pf.jcu.cz/eAmos>>.
23. VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, s. 210. ISBN 80-7178-421-7.
24. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999, s. 353. ISBN 80-7178-803-4.
25. WIEDENOVÁ, M. *Komunikativní dovednosti a řešení konfliktních situací*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, PF, 2002, s. 41. ISBN 80-7083-439-0.
26. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VUP, 2004. [cit. 2006-06-13] Dostupné na WWW: < <http://www.vuppraha.cz>>.
27. *Unicef. Český výbor pro Unicef, 2004-2006*. [cit. 2006-09-22] Dostupné na WWW: < <http://www.unicef.cz>>.
28. *Kapka naděje*. Kapka naděje a první multimediální s.r.o., 2005. [cit. 2006-09-22] Dostupné na WWW: < <http://www.kapkanadeje.cz>>.
29. *Adra*. Občanské sdružení Adra, 1994. [cit. 2006-12-2] Dostupné na WWW: < <http://www.adra.cz>>.

- 30.** *Nadace O2.* Nadace Eurotel, 2006. [cit. 2006-12-2] Dostupné na WWW:
< <http://www.nadaceO2.cz> >.
- 31.** *Nadace Terezy Maxové.* Studio Hansal, aktualizace 27.11.2006. [cit. 2006-12-2]
Dostupné na WWW: < <http://www.nadacetm.cz> >.
- 32.** *SOS – vesničky.* Sdružení SOS dětských vesniček, 2006. [cit. 2006-12-2]
Dostupné na WWW: < <http://www.sos-vesnicky.cz> >.